

ĮVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

DIRBTINIS INTELEKTAS – Petras Maksimavičius	3
DEMOGRAFINIAI RODIKLIAI PUNSKO IR SEIŪŲ KRAŠTE – Eugenija Pakutkienė	4
DEJA VU, ARBA PRIEŠ 20 METŲ IR DABAR – Agnė Karčiauskaitė-Jan-kauskienė	8
NEILGAI KROSNIS KŪRENSIME AKMENS ANGLIMI IR DURPIŲ BRI- KETAIS. ATSINAUJINANTYS ENERGIJOS ŠALTINIAI – NEIŠVENGIAMA BŪTINYBĖ, TODĖL DOMĖKIMĖS IR RINKIMĖS ATSAKINGAI – Jurgita Stankauskaitė	12

ŠVIETIMAS

SAUSIO 13-OSIOS MINĖJIMAS VIDUGIRIŲ MOKYKLOJE – Vidugirių mokyklos inf.	6
SENELIŲ ŠVENTĖ PUNSKO PAGRINDINĖJE MOKYKLOJE – Irmina Makauskaitė	6

LAIŠKAI

IŠMESTI UŽ BORTO – Skaitytojas	15
PAMINKLAS TĖVUI – Vytautas Pečiulis	17

ŽMONĖS

KAPŠADIRBYS M. ŠVEDAS: „TAVO PRAEITIS FORMUOJA TAVO DABARTĮ IR ATEITĮ“	18
---	----

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

KAI IŠKELIAUJA GĖRĮ SKLEIDĘS ŽMOGUS, PASAULIS TAMPA SKURDESNIS... – Janina Macukonienė	21
--	----

KALBOS KERTELĖ

BRANGINKIME GIMTĄJĄ KALBĄ – Birutė Burdinaitė-Olów	24
---	----

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Ryto pasisveikinimas (Vidos Valinčienės nuotr.)
Keliai (Valdo Žilionio nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23
tel. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. (+48) 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Olów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė
KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Rasa Žukauskienė, Jurgita Stankauskaitė,
Irena Jakubauskienė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2024-02-14

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos
nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai
sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

2024 metų sausio 10 dieną Lenkijos Respublikos
vidaus reikalų ir administracijos ministras patvir-
tino ekspertų rekomenduojamų dotuojamų pro-
jektų sąrašą. „Aušros“ ir „Aušrelės“ leidybai skyrė
406 000 zł.

*Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie
może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem
Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.*

*Leidinyje reiškiamą tik autoriaus (-ių) nuomonę ir ji
negali būti tapatinama su oficialia Vidaus reikalų ir
administracijos ministro pozicija.*

Dirbtinis intelektas

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kadangi neseniai prasidėjo nauji metai, nusprendžiau nerašyti apie istoriją, politiką, tautines mažumas ir pan. Jau prieš kelerius metus esu rašęs, kad pastaruoju metu vyksta didžiulė revoliucija, kuri labai palies mūsų kasdienį gyvenimą. Sumaniau išbandyti dirbtinio intelekto galimybes. Vėliau pateiksiu Jums kelis pavyzdžius. Paprašysiu jo/jos parašyti kelias mintis, ir patys galėsite įvertinti, kaip susidoroja su užduotimi, kokias pasirenka raiškos formas, sąvokas, kad sudomintų skaitytoją, pritrauktų jo dėmesį ir „priverstų“ perskaityti visą straipsnį, o ne tik jo antraštę.

Jau daugelis žinote, kad kartais suskamba telefonas ir turime progos pasikalbėti ne su tikru žmogumi, bet vadinamuoju dirbtiniu intelektu. Kol kas tai dar neveikia tobulai, tačiau po kelerių metų galime jau ir neatpažinti, ar kalbėjomės su tikru, ar dirbtiniu žmogumi. Tai turi savų plusų ir minusų. Verslui apsimoka „įdarbinti“ dirbtinius darbininkus, kadangi jie pigiau kainuoja, tokie darbuotojai nepavargsta, neima atostogų ir... rečiau klysta. Sakoma: klysti yra žmogiška. Dirbtinis intelektas niekada neklysta. Jis atlieka tai, ką žmogus suprogramavo. Ar kokybiškai tai padaro, ar ne, tai jau kitas klausimas, ir dėl to nereikėtų kaltinti... dirbtinio intelekto. Įdomumo dėlei pridursiu, kad tie, kas kuria dirbtinį intelektą, taip pat naudojami dirbtiniu intelektu, kadangi taip patogiau ir greičiau galima atlikti įvairius darbus. Tai gi kyla gan filosofiniai klausimai. Ar dirbtinis intelektas, siūlydamas įvairius sprendimus programuotojams, tiesiogiai neveikia jų priimamų sprendimų? Kas ir ką kuria?

Kitas itin svarbus dalykas tai duomenys. Taip pat jau buvau rašęs, kad šiais laikais dėl jų vyksta didžiulė kova. Mes savo duomenis dažniausiai atiduodame nemokamai, naršydami interneto svetainėse, užsakydami internetu prekes, skaitydami įvairius straipsnius. Prieš metus, ieškodamas pigesnio automobilio draudimo poliso, paspaudžiau vieną mygtuką klaviatūroje, ir po 20 sekundžių telefonu paskambino draudimo agentas, kuris pasisiūlė padėti. Patyriau lengvą šoką, kadangi niekur neįrašinėju savo mobiliojo telefono numerio ar elektroninio pašto adreso. Jie šią informaciją patys susirado per keliolika sekundžių. Žinoma, pasitaiko ir kurioziškų situacijų. Neseniai maloni moteris paskambino ir pakvietė atvykti į prie savivaldybės pastato stovintį autobusą atlikti mamografijos tyrimą. Matyt, duomenų bazėse buvo spraga. Labai tiksliai nustatė mano buvimo vietą, susirado telefono numerį, tačiau dėl lyties tikrai suklydo. Teko atsisakyti nemokamo tyrimo.

Turime priprasti, kad šiais laikais apie mus beveik viską žino, todėl vis sunkiau bus „pasislėpti“. Kita vertus, duomenų rinkimas ir tinkamas apdorojimas naudingas žmonijai, su sąlyga, kad bent kai kurie jų kiek įmanoma labiau bus saugomi. Ypač medicinoje duomenų kaupimas ir greitas jų apdorojimas, palyginimas gali padėti greičiau įdiegti įvairias gydymo naujoves, sukurti naujus, efektyvius vaistus ir pan. Tačiau vėlgi pasikartosiu: tie duomenys negali būti visiems lengvai prieinami. Kartais, pavyzdžiui, stebiuosi paplitusia mada siūsti savo DNA mėginius, kad už tam tikrą mokesį nustatytų

giminystės ryšius su įvairiose pasaulio šalyse gyvenančiais žmonėmis, tautomis. Tai atrodo kaip nekaltas dalykas, tačiau šių duomenų perdavimas (ir dar sumokant už jų perdavimą) gali kartais labai brangiai kainuoti.

Gera, daugiau nesiplėsiu šia tema. Pradėkime eksperimentą. Jaunajai kartai tai tikriausiai nebus įdomu. Kiek teko girdėti, mokiniai jau seniai naudojami šiais įrankiais ir kuria įvairius rašinėlius, sprendžia uždavinius...

Pasirinkau labai paprastą įrankį – ChatGPT. Paprašiau patarti, ką turėtų daryti Lenkijos lietuviai, kad išsaugotų savo tautinę tapatybę. Štai ką atsakė (kadangi sukurtas tekstas ilgokas, pacituosiu tik kelis patarimus; tekstas netaisytas): „**Bendradarbiavimas, Kultūra ir Švietimas:** *Lenkijos lietuviai turi suprasti, kad išsaugoti savo tautinę tapatybę galima tik veikiant bendruomenei, stiprinant tarpusavio ryšius ir puoselėjant savo kultūrą bei kalbą. Bendruomenės vienybė ir aktyvus dalyvavimas įvairiose veiklose yra raktas į sėkmingą tautinės tapatybės išsaugojimą Lenkijoje.* **Švietimas ir Jaunosios Kartos Įtraukimas:** *Skatinti švietimą ir jaunosios kartos įtraukimą į tautinės tapatybės puoselėjimą yra ilgalaikė investicija. Lenkijos lietuviai gali organizuoti švietimo programas, kultūrinius projektus ir skatinti jaunimą įsitraukti į bendruomenės veiklą.* **Dalyvavimas Viešajame Gyvenime:** *Aktyvus dalyvavimas viešajame gyvenime, politikoje, visuomeninėje veikloje yra būtinas veiksnys bendruomenės stiprinimui. Lenkijos lietuviai turėtų siekti atstovauti savo bendruomenei, ginti jos interesus ir dalyvauti viešojoje veikloje.*

Get started

Log in

Sign up

Ryšiai su Lietuva: Stiprinti ryšius su Lietuva yra svarbus žingsnis išsaugant tautinę tapatybę. Bendradarbiavimas su Lietuvos kultūros institucijomis, dalyvavimas lietuviškuose renginiuose ir projektuose skatina ryšius tarp Lenkijos ir Lietuvos, prisidedant prie tautinių šaltinių ir vertybių išsaugojimo...“ Patarimų buvo ir daugiau (rekomendavo ypatingą dėmesį skirti kalbai, švietimui, kultūrai, istorijos paveldui bei ryšiams su kitomis tautinėmis mažumomis).

O gal paprašykime sukurti raštą Lenkijos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai, kad būtų padidintas finansavimas „Aušros“ žurnalo leidybai. Galime dirbtiniam intelektui pasuferuoti, kad užsimintų apie tautinių mažumų teises, Lietuvos ir Lenkijos tarpusavio bendradarbiavimą, rašytinio žodžio svarbą, infliaciją. Praėjus kelioms sekundėms gavau rašto projektą (pateikiu sutrumpintą variantą):

„Lenkijos Vidaus reikalų Ministerijos Ministrui

Aš, [Jūsų Vardas, Pavardė], kreipiuosi į jus dėl žurnalo „Aušra“ finansavimo. Šiame rašte norėčiau atkreipti jūsų dėmesį į šio leidinio nepakeičiamą reikšmę gerinant Lenkijos ir Lietuvos tarpusavio santykius, taip pat saugant tautinės mažumos teises.

Žurnalas „Aušra“ yra unikalus ir ilgametės istorijos liudininkas, nuo 1960 m. praturtindamas ne tik lietuvių bendruomenės kultūrą Lenkijoje, bet ir prisidedamas prie geresnio bendradarbiavimo tarp Lenkijos ir Lietuvos. Šis žurnalas yra įkvepianti platforma,

leidžianti pasidalinti idėjomis, istorijomis ir kultūriniais bruožais, kurie sukuria bendrumo jausmą ir skatina dialogą.

Tačiau, deja, susiduriame su rimta problema dėl nepakankamo finansavimo, kuri jau pradeda paveikti žurnalo „Aušra“ gyvybingumą. Nepaisant to, kad šis žurnalas vis dar yra vertinamas ir skaitomas, pastebime jaunios kartos skaitytojų skaičiaus mažėjimą, o tai gali turėti neigiamų pasekmių ateityje.

Šių dienų ekonominės sąlygos, susijusios su finansavimo mažėjimu ir infliacija, kelia grėsmę žurnalui „Aušra“. Norime pabrėžti, kad šis žurnalas yra daug daugiau nei tik spauda; jis yra kultūrinis tiltas, jungiantis dviejų tautinių bendruomenių gyvenimus.

Todėl prašau Lenkijos Vidaus reikalų ministerijos pagalbos ir paramos. Investuodami į žurnalą „Aušra“, rodytumėte ne tik paramą tautinės mažumos kultūrai, bet ir skatintumėte abiejų šalių dialogą.

Dėkoju už jūsų laiką ir supratimą.

Pagarbiai,

[Jūsų Vardas, Pavardė]

Na ir kaip? Aš rašyčiau kiek kitaip, tačiau ir toks raštas būtų visai neblogas. Ar ne?

Ir pabaigoje įspėjimas poetams! Paprašiau sukurti labai trumpą eilėraštį apie pavasarį, kurį netrukus pajusime Seinuose. Štai jis:

Seinuose pavasaris švelnus ateina,
Šiltos spinduliuojančios saulės sparnai.
Gamtos knyga atveria žalios žolės puslapiuose,
O vėjo švelnumas šypneli žiedais.

PUNSKO VALSČIUJE

2023 m. gruodžio 31 d. duomenimis, Punsco valsčiuje buvo 4066 (4117*) gyventojai, iš jų – 1181 (1198*) Punsco miestelyje. Prisiregistravusių kitataučių valsčiuje yra 18 (38*). 2023 m. mirė 49 (53*) valsčiaus gyventojai: 21 (24*) vyras ir 28 (29*) moterys. Lyginant su ankstesniais metais, mirusiųjų skaičius gerokai mažesnis. 2021 m. mirusiųjų buvo net 60.

Praėjusiais metais susituokė 16 (24*) porų. Tai palyginti nedaug, ypač prisimenant 2021-ųjų santuokų rekordą (tuomet susituokė net 32 poros). Auksinį bendro gyvenimo jubiliejų pernai atšventė 9 (14*) poros, penkiomis mažiau negu prieš metus.

Gimė 22 (35*) vaikai: 12 (17*) berniukų ir 10 (18*) mergaičių. Kūdikių nedaug, tačiau yra buvę ir dar blogesnių metų. 2021-aisiais užfiksuotas mažiausio gimstamumo rekordas – tik 18 naujagimių (mažiausiai per 25 metus!). Naujagimių vardai daugiausia tarptautiniai. Dauguma jų užrašyta lenkiškais rašmenimis, tik vienas berniuko vardas su lietuviška galūne – Aurimas. Prieš metus tokių įrašų gimimo liudijimuose buvo dešimt: Eimantas, Arminas, Domanas, Erikas, Danas, Gabija, Aiva (2), Gaja, Lidija.

Tarp valsčiaus ilgaamžių toliau dominuoja moterys. Mirus praėjusiais metais Ožkinių kaimo gyventojai, kuriai tiek nedaug tetrūko iki 100, dabar pati vyriausia yra Punsco gyventoja, gimusi 1926 metais. Vos metais už ją jaunesnės dar keturios valsčiaus senolės.

2023-aisiais valsčiuje įregistruotos 26 naujos įmonės.

*Skliusteliuose pateikiami 2022 m. duomenys.

(Parengta pagal portale punkskas.pl paskelbtą straipsnį „Nelinksma 2023-ųjų statistika“, kuriam duomenis pateikė Gyventojų apskaitos skyriaus darbuotojas Ramūnas Staskevičius.)

Demografiniai rodikliai Punsko ir Seinų krašte

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

SEINŲ MIESTE

Draudimo įmonių duomenimis, vidutinė vyrų gyvenimo trukmė 72 metai, o moterų – 10 ar daugiau metų ilgesnė. Tačiau taikosi išimčių, ir vieniems lemta ilgai gyventi, kitiems ne.

2023-ųjų pabaigos, gruodžio 31 d., duomenimis, Seinų miesto valsčiaus civilinės metrikacijos įstaigoje užregistruota iš viso 4815 gyventojų (2260 vyrų ir 2555 moterų), o prieš 5 metus, 2018-ųjų pabaigoje, Seinų mieste jų buvę žymiai daugiau (5557 žmonės). Paskui metai iš metų skaičius mažėjo. Santuokų neskaičiuota.

2023 m. Seinuose 50-ąjį bendro gyvenimo jubiliejų atšventė 16 porų, 2020 m. – 7 poros, 2019 m. – 11.

Praėjusiais metais gimė vos 18 vaikų (7 berniukai, 11 mergaičių).

O dar taip neseniai vaikų Seinuose gimę dvigubai daugiau. 2021-ieji buvo dosnūs šeimoms – mieste pasaulį išvydo 37 naujagimiai. Anksčiau metais taip pat buvęs geras gimstamumas – vis daugiau kaip 30 vaikų. Vaikams suteikti naujoviški bei keletas senovinių vardų, kaip antai Anelė, Vytautas, Stasys.

2023 m. Seinų mieste mirė 51 žmogus (29 moteris ir 22 vyrai), panašiai kaip 2015-aisiais. Tik 2020 m. Seinuose išregistruota 80 mirusiųjų (37 moteris ir 43 vyrai). Ankstesniais metais mirdavo iki 70 žmonių.

Taigi natūralusis prieaugis Seinų mieste išlieka neigiamas – gimusiųjų mažiau nei mirusių žmonių.

Vyriausi Seinų miesto gyventojai: 1921 m. gimusi moteris, 1923 m. gimęs vyras, 1926 m. gimę moteris ir vyras. Tarp jų yra ir lietuvių.

(Duomenis pateikė Seinų miesto valsčiaus civilinės metrikacijos įstaigos inspektorė Dorota Łozińska.)

SEINŲ VALSČIUCIJE

Seinų valsčiuje taip pat sumažėjo gyventojų. Tačiau taip sparčiai kaip mieste jų skaičius nemažėja. Seinų valsčiaus 48 kaimuose 2023 m. pabaigoje buvo 3883 gyventojai, o prieš 4 metus, 2019-ųjų pabaigoje – 4040 žmonių.

Pernai Seinų valsčiuje gimė 28 vaikai (12 berniukų ir 16 mergaičių). Palyginimui – 2019 m. buvę 37 naujagimiai, paskui kasmet jau mažiau.

Seinų valsčiaus kaimai pratuštėjo dėl didelio mirtingumo. Daugiausia mirė vyresnio amžiaus gyventojų sausį, vasarį, balandį bei lapkritį ir gruodį – po 11 žmonių per mėnesį. Mirtingumas buvo žymiai padidėjęs dėl COVID-19 pandemijos. 2021-aisiais mirė net 85 žmonės, skirtingai nei ankstesniais metais, kuomet šį pasaulį palikdavo 50–60 gyventojų. 2023 m. mirė 40 žmonių, taigi maždaug perpus mažiau nei prieš 2 metus, bet daugiau, negu gimė vaikų, tad natūralusis prieaugis neigiamas.

Pernai susituokė 23 poros (panašiai kaip kasmet), o auksines vestuves šventė 13 porų.

Seinų valsčiaus kaimuose vyriausios moteris, gimusios: 1921, 1923, 1924 m. (po vieną), 1926 ir 1927 m. (po dvi).

(Duomenis pateikė Gyventojų apskaitos skyriaus inspektorė Alicija Virbalienė.)

Is www.vectortportal.com

Sausio 13-osios minėjimas Vidugirių mokykloje

VIDUGIRIŲ MOKYKLOS INF.

Sausio 13-osios rytą prie mūsų mokyklos iškilmingai plazdėjo Lietuvos vėliava. Languose sužibo žvakutės, simbolizuojančios gyvybę, šviesą, teisingumą, atminimą ir viltį. Koridoriuje kabėjo neužmirštuolės. Mėlyni žiedlapiai skatino prisiminti viltį, už kurią esame dėkingi.

Mūsų mokyklos mokiniai paruošė meno programą. Prie degančių žvakučių moksliviams ir mokytojams priminė dramatiškas sausio dienas, kai Lietuvos visuomenė,

vienijama aukštesnių tikslų ir idealų, apgynė savo valstybės nepriklausomybę.

Rimti ir susikaupę klausėmės svarbiausių faktų, deklamuojamų eilėraščių. Minute tylos pagerbėme žuvusiųjų atminimą.

Labai vertingi yra tokie minėjimai, nes geriau pažindami ir gerbdami savo tėvynės praeitį, išmokstame prisiimti atsakomybę. Tai skatina mus prisidėti prie gražesnės Lietuvos ateities kūrimo.

IS www.wikiimedia.org

Senelių šventė Punsko pagrindinėje mokykloje

IRMINA MAKASKAITĖ

Šiais mokslo metais sausio 18-oji mūsų mokykloje buvo neeilinė. Vyko Senelių šventė, kurios ypač laukėme mes, ketvirtokai. Ir iš tiesų ne veltui sakoma, kad laimingi anūakai, turintys senelius, laimingi seneliai, turintys anūkus... Visą savaitę piešėme seneliams atvirukus, ruošėme darbėlių parodėlę, o minėtą dieną nuo pat ryto žvalgėmės pro langus, laukdami mylimų močiučių ir senelių.

IS Punsko mokyklos archyvo

Iš Punsko mokyklos archyvo

Ir štai šventė prasidėjo... Visi buvo nušvitusiais veidais, laimingi ir linksmi. Daug jaudulio, šilumos ir ramybės suteikė mūsų auklėtojos Alicijos Berneckienės žodžiai: „Brangūs mūsų svečiai, ačiū Jums, kad nepabijojot blogo oro ir slidžių kelių. Arvažiavot pasidžiaugti savo anūkais, pasigrožėti jų darbais ir gebėjimais. Šiandien neeilinė diena, nes visi švęsime Jūsų – močiūčių, didulių, senelių, mamulių, tėtelių šventę. Jūs tikriausiai žinot, kad Dievulis negali būt visur ir visada, todėl sukūrė močiutę ir diedulį. Tikriausiai tai tiesa, nes Jūsų anūkėliai sako: „Seneliai niekada neklausia, kodėl esam išdykę, kodėl pametam kepurės ir pirštines, kodėl vėl sugedo mūsų dviratis ar žaislai...“ Todėl linkime Jums visiems stiprios sveikatos, žmonių šilumos, kuo mažiausiai rūpesčių ir kuo daugiausiai progų, kurių metu galėtumėt džiaugtis savo anūkais. Pirmadieniais – linkim žvalumo. Antradieniais – tik malonumo. Trečiadieniais – anūkų vizito. Ketvirtadieniais – gero apetito. Penktadieniais – vėl anūkėlių meilės. Šeštadieniais – žaidimų su jais be baimės. Sekmadieniais – pagalvėlės, sveikinių koncerto ramaus ir laukti pirmadienio žvalaus.“

Seneliai, braukdami jaudulio ašaras, stebėjo nuotaikingą meno programą. Mes deklamavome eilėraščius, dainavome „Senelė mūsų jauna“. Seneliams dovanojome ir

šokį. Visi susikibę už rankų trepsėjome, sukome ratą. Šokis, atrodo, visiems labai patiko. Mūsų klaseje nemažai ir muzikuojančiųjų. Auklėtojos paraginti, į sceną žengėme su instrumentais keturi akordeonistai ir aš, smuikininkė. Tai buvo turbūt geriausia dovana mylimiems seneliams ir močiutėms. Kad jiems patinka muzika, galima buvo pastebėti, kai lingavo ar niūniavo mūsų grojamus valsiką ir kūrinį „Mūsų dienos kaip šventė“. Aidėjo rami melodija, o mes gėrėjomės bendromis nuotraukomis su seneliais. Tos įamžintos akimirkos skrajojo scenos lentoje. Močiutės ir seneliai grožėjosi savo anūkėliais, apdovanodami juos audringais plojimais. Tai buvo tikrai ypatinga diena, kupina šypsenų ir džiaugsmo.

Iš Punsko mokyklos archyvo

Linksmi ir besišypsantys močiūčių ir senelių veidai bylojo, kokie svarbūs yra tokie susitikimai, kartu su anūkais praleistos akimirkos.

Aš labai gerbiu savo senelius. Jie man brangūs. Žinau, kad nuo pat pirmųjų mano gyvenimo dienų seneliai negailėjo man meilės ir rūpesčio. Padėjo mane auginti, visada lepino ir užtarė. Kartu šventėme ir švenčiame gimtadienius, drauge juokiamės ir svajojame. Aš dažnai pasipasakoju močiutėms, nes žinau, kad jos išlaikys paslaptį. Viena močiutė verda skaniausias sriubas, kita kepa skaniausius pyragus. Vienas senelis mane nuveža, kur tik reikia, ir parveža, o kitas nuolat mane giria ir žavisi, kai groju smuiku. Aš žinau, kad mano seneliai man širdį atiduotų, bet ir aš tą patį padaryčiau, jeigu tik prireiktų.

Labai džiaugiuosi, kad mūsų mokykloje Senelių šventė tapo tradicine, kad galime ją taip iškilmingai švęsti. Ruošdami programą daug ko išmokome ir daug ką supratome. Mūsų auklėtoja mums priminė ir paaškinio, kad šeima yra labai svarbi kiekvieno gyvenime, o seneliai – tradicijų perdavėjai. Iš jų išmokstame, kaip švenčiamos tradicinės metų šventės, iš senelių sužinome savo šeimos, giminės istoriją... Iš tikrųjų auklėtoja buvo teisi taip sakydama, nes šią nuostabią dieną visi džiaugėsi ypatingu ryšiu.

Deja *vu*, arba prieš 20 metų ir dabar

AGNĖ KARČIAUSKAITĖ-JANKAUSKIENĖ

„Vartydama“ šiandieninę žiniasklaidą, tiksliau – interneto portalus įvairiausiomis kalbomis, skirtingose šalyse, nepalįjuju stebėtis jų turiniu. Natūraliai norisi žinoti, kas vyksta pasaulyje. Tačiau vis dažniau kyla noras paskaityti gerą knygą, užuot skaičius pasirinktą aktualų straipsnį. „Atsivertus“ kokį naujienų portalą, sunkiai randu ką nors įdomaus. Kaip sakydavo mano kolega, vis dažniau „perkoši“ internetą, t. y. perskaitai straipsnių pavadinimus, ir išeini. Nes ką gi ten skaityti... Kultūrinėje žiniasklaidoje, kad ir kokia ji skurdi šiais laikais būtų, gali dar rasti ką nors įdomesnio. Tačiau didžiuosiuose naujienų portaluose daugiausia kriminalų, kontrabandos, piktų nuomonių ir visokių kitokių neigiamybių... Neskanu. Tada pagalvoju: ar žurnalistai rašo tai, ką mes norime skaityti, ar tai, ką kažkas nori, kad mes skaitytume? Amžinas klausimas, kaip ir tas apie vištą ir kiaušinį: pirmas atsirado kiaušinis ar višta?..

Yra, kaip yra. Galima nuraminti save bent tuo, kad ne ką geresnė situacija yra ir kitų šalių žiniasklaidoje, ne tik Lietuvos ar Lenkijos...

Taip ir „košiu“ tuos naujienų portalus, perskaitydama tik pavadinimus, o suradus įdomesnę straipsnį paaiškėja, kad jis mokamas... Tačiau ne apie tai norėjau kalbėti (portalams taip pat reikia iš ko gyventi), o apie *deja vu* jausmą. Mintyse vis dar paburbu apie dabartinę žiniasklaidą ir vis pagalvoju, kad esu jau apie tai kažkur rimčiau „burbėjus“, o ne tik savo panosėje... Tas *deja vu*

jausmas taip atsibodo, kad pradėjau versti savo senus popierius ir – *voilà!* Radau! Studijuodama Vilniaus universiteto Komunikacijos fakultete žurnalistiką, rašiau tokį referatą apie to meto žurnalistiką. Tai buvo 2004 metai. Gavau įvertinimą 10 iš 10 balų. Perskaičiau jį ir nusijuokiau. Toks vaizdas, kad rašytas vakar. ☺

Tikrai negaliu sakyti, kad dabartinė žiniasklaida niekuo nesiskiria nuo 2004 metų, tačiau tuomet aktualūs dalykai išliko aktualūs ir šandien. O gal tik man taip atrodo...

„VYNAS SUMAŽĖJA NUO LAIKYMO, ARBA ŽURNALISTAI APIE SAVE IR VISUOMENĘ“ (2004 M.)

Senovės mąstytojas Kvintilianas sako: „Vynas sumažėja nuo laikymo...“ Lyg norėčiau nuogąstauti, šyptelėt ar numot ranka. Ar maža ką perskaitai, išgirsti, susigalvoji. Staiga prisiminė vaikystę susižeidus išgirsti paguodos žodžiai: iki vestuvių... Eina laikas, dienos gludina valandas, mėnesiai – savaites, ryškėja prasmės kristalai, esmė. Ir kaip tik tada suprantu, kad statinėje vynu jau mažiau. Ši metafora šandien kaip niekad tinka mano mintims apie šiandieną ir pilietinę žurnalistiką. Apie tai, ką turime, ir apie tai, ko siekiame.

Apima laukimo jausmas. Jaučiuosi lyg laukiantis vyndarys: kada gi subręs vynas, kada išsiskleis ir džiugins savo skoniu ir kvapu ne tik vyndarį, bet ir kiekvieną jį ragaujantį. Vynas kaip kalba, kuri sužavi, išskleidžia

minčių sparnus. Taip, tai laisvė. Laisvas žodis, laisva spauda. Džiugu pripažinti, kad mes ją pagaliau turime. Kaip tą brandinamą vyną.

Kuo daugiau suprantu, apčiuopiu, matau, tuo dažniau mintyse akmenynų laukai vietoj vilnijančių javų laukų. Tačiau atsipeikėjus po pirmojo laisvo apsvaigimo pamatau, kad tas vynas ne tik dar labai jaunas, bet jo netgi per daug. Ar gali būti per daug laisvės? Atsiverčiu naujais laikraštį ir suprantu, kad gali. Ir vėl prisimenu pasakymą „Vynas sumažėja nuo laikymo...“ Tačiau dabar jau vietoj nusivylimo atsiranda viltis ir tikėjimas, kad iš tiesų vynas dar per mažai išlaikytas. Panašu, kad laisvės vėjo pagauti vis dar lekiam nuo „javų laukų“ į akmenuotą dirvą. Belieka tik laukti ir tikėtis, tikėtis ir laukti tikrai brandžios visuomenės, pilietinės žurnalistikos.

Grįžtam prie realaus gyvenimo. Gyvename demokratinėje visuomenėje. Turime visus jai būdingus atributus, iš kurių pagrindinis – nepriklausoma žiniasklaida. Ji jau įgavo ketvirtosios valdžios funkcijas. Tvirtina, kad atlieka ir metaforiškai vadinamo veidrodžio vaidmenį – atspindi visuomenės gyvenimą. Tačiau kažkodėl laisvoji spauda sulaukia vis daugiau kritikos ir nepasitenkinimo šūksnių. Jos vis dar negalime pavadinti pilietine, kaip, *deja*, ir mūsų visuomenės.

Galvojant apie vyną, etiką, žmogaus orumą, žurnalistą darbą, kyla aibė klausimų. Iš kur tas beribis pasitikėjimas ir populiarumas? Kokia

viso žurnalistų darbo esmė? Kaip laisvas žodis gali garantuoti demokratiją? Kas yra realus gyvenimas? Norisi bent trumpai prie jų prisiliesti, žvilgtelėti, ką apie tai mano patys žurnalistai, visuomenės veikėjai, kokios jų mintys, kokie jausmai juos aplanko, skaitant šiandieninę spaudą. Ir palyginti su tuo, ką pats jauti ir matai.

IŠ KUR ATĖJOME IR KUR EINAME

PAKELĖJE Į PLIURALISTINĘ VISUOMENĘ

Galime eiti į Europą, galime keisti įstatymus pagal Europos standartus, tačiau aišku viena – Lietuvoje demokratijos tradicijų nėra. Jei sakytume ne taip kategoriškai, tai ji neturi senų demokratijos tradicijų, tokių kaip Europa. Žvilgtelėję į žiniasklaidos istoriją, pamatytume gana liūdną vaizdą. Nuo XVIII amžiaus vidurio, periodinės spaudos Lietuvoje pradžios, iki pirmosios nepriklausomybės paskelbimo kiekvienas spausdintas žodis buvo tikrinamas caro cenzorių. 1919 m. priimamas pirmasis Spaudos įstatymas, kuris buvo visai liberalus, tačiau jau 1926 m. vėl įvesta oficiali žiniasklaidos priemonių cenzūra. Vėliau – sovietinė okupacija su autoritarinės

valdžios struktūromis, valstybės ideologija ir, be abejo, cenzūra. Autoritarinė žiniasklaida pateisino griežtą cenzūrą ir bausmes už politinės valdžios numatytų taisyklių nesilaikymą. Kartu ji nustatė labai aiškias ir siauras žiniasklaidos laisvės ribas. Tačiau sugriuvo senoji sistema ir atėjo laikas pokyčiams. Tiek politiniams, tiek ir ekonominiams, kurie skatino pliuralistinės visuomenės atsiradimą. Įstatymai, o kartu ir pati žiniasklaida, pradėjo liberalėti ir tapti svarbiausia valstybės, valdžios kontroliere demokratinėje visuomenėje. Totalitarinėje sistemoje žiniasklaida priklauso valstybei, partijai ir skleidžia partijos ideologiją, skleidžia tą informaciją, kurios reikia, taip, kaip reikia, o demokratinėje valstybėje ji pagaliau atsikrato cenzūros ir tampa nepriklausoma bei laisva. Ji jau gali laisvai skleisti informaciją ir netgi kontroliuoti valdžią. Šiandien žiniasklaidos priemonės pripažįstamos demokratijos sergėtojomis. Panašu, kad čia ir buvo pradėtas gaminti mūsų vynas.

PAKELĖJE Į LAISVĄ RINKĄ

Turime naują įstatyminę bazę. Tačiau vien to neužtenka. Ji nesugeba garantuoti konstitucinės sąžinės ir žodžio laisvės. Vis dar stengiamasi

jomis pasinaudoti, siekiant atskirų politinių interesų ir tikslų. Liberalizuojant įstatymus turi atsirasti ir naujas požiūris į žurnalistinį darbą. Galime konstatuoti, kad senoji sistema sugriuvo, tačiau naujoji tvarka dar vis neturi pastovių funkcionavimo bruožų. Šiandienos žiniasklaida yra labai pasikeitusi, tačiau ar ją galima vadinti pilietine – labai abejočiau. Ji dar vis mėgaujasi politinėmis manifestacijomis, politinės savireklamos atributais, nors iš viso valdininkų valstybė ir spaudos laisvė yra nesuderinami dalykai. Gal todėl tokia madinga „užperkamoji žiniasklaida“, labai panaši į užperkamasias mišias: ne gyvenimo būdas ar kiti su politiniu, pilietiniu mentalitetu siejami dalykai.

Didžiausias uždavinys – sukurti demokratinę visuomenę kartu su savarankiška žiniasklaida, kuri atstovautų plačiosios visuomenės interesams ir tuo pačiu metu skatintų demokratizaciją šalyje. Ji turi būti atvira kiekvienam, norinčiam išreikšti savo nuomonę, nepaisyti socialinių, rasinių ar religinių skirtumų. Ji turi išsilaikyti laisvosios ekonomikos rinkoje, laisvojoje konkurencijoje. Įgaudama ketvirtosios valdžios funkcijas, turi kontroliuoti valdžią. Tačiau kas tada kontroliuoja ją?

Noras kontroliuoti žiniasklaidą vis dar išlieka. Nėra visuomenėje politinės kultūros. Žodžio laisvė turi būti laikoma priemone, kad visuomenei būtų suteikta objektyvi informacija, o ne tendencinga interpretacija. Nepaisant šalies politinio klimato, žurnalistikos standartai išlieka žemi, palyginti su vakarietiškais objektyvumo, nuodugnumo ir etiškumo reikalavimais.

Pilietinei žiniasklaidai gerai funkcionuoti reikia stabilios demokratijos, pilietinės visuomenės ir visuomenės interesų suvokimo. Reikia pasitikėjimo ir pritarimo visuomeniniam žiniasklaidos, kuri tarnauja visuomenės interesams,

reguliavimui; žurnalistinio profesionalumo. Ji turėtų skatinti visišką ir aktyvų pilietiškumą. Pilietinė žiniasklaida siekia būti prieinama visiems piliečiams ir skirta visuomenei, o ne asmeniniams politiniams ar ekonominiams struktūrų tikslams. Dabar mes turime beveik kiekvienos problemos ar visuomeninio gyvenimo veikėjo politizavimą.

Negalime nuneigti, kad žiniasklaida užima vieną svarbiausių vietų globalaus žmogaus gyvenime. Ji tapo neatsiejama gyvenimo dalimi, daro didžiulę įtaką tiek individui, tiek visuomenės formavimuisi. Greitėjant šiuolaikinio gyvenimo ritmui reikia suspėti paskui skubantį laiką, kitaip gali nepritapti sociume, gali netapti pilnaverčiu visuomenės nariu. Žiniasklaida čia ištiesia ranką ir „sujungia“ su reikiama „erdve“. Taip pat noras žinoti. Jis vienas iš mūsų veiklos variklių ir priežasčių, kodėl taip „ryjama“ visa pateikiama informacija. Matydamas, kas vyksta pasaulyje, ten, toli toli, žmogus gali palyginti ar sutapatinti save su kitais, gali pasisemti idėjų ir minčių, tobulinti save ir savo gyvenimą. Blogiausiu atveju, palyginęs savo gyvenimą su tų, kurie kenčia badą, skurdą ar karus, gali susikurti iliuziją, kokia rami ir gera jo kasdienybė.

Čia jau visai drąsiai galime teigti, kad informacijos teikimas paverčia žurnalistiką mums tikru aukso lobynu. Informacijos teikimo visuomenei priedermė atliekama užtikrintai. Ir greičiausiai už tai reikėtų nešioti žurnalistus ant rankų, garbinti kaip prometėjus, nešančius ugnį. Galvojant apie jų darbą ir suteikiamą informaciją vėlgi norisi prisiminti ne tiek mokslinę literatūrą, kiek grožinę. Mat apima toks jausmas, kad išgyvenu kažką neapčiuopiamo, klausydamasi ilgos romantiškos baladės iš Adomo Mickevičiaus laikų ar liūdno, po visų pralaimėjimų guodžiančios poeto Antano Vienažindžio giesmės... Ir taip ne pirmą

kartą, bet į atmintį įsirėžia tik vienas vienintelis sakinytis, nušviendamas visą kūrybos esmę: „Kaip gražus, gražus tolimasis dangus...“ Žodžiai kalboje, žodžiai akmenyje. Juose randu viską: giesmės šventumą, pašaukimo prasmę, didžią viltį. Gal kiek per daug idealizuota, tačiau idėja aiški.

MITAI IR SENSACIJOS

Susirinkę bendram pokalbiui politikai, kultūros veikėjai ar šiaip skirtingų pažiūrų ir interesų piliečiai pokalbį dažnai pradeda: „Na, bet jau tie žurnalistai...“ Taip lyg ir randamas bendras vardiklis pokalbiui. Žurnalistas Julijus Lozoraitis tai lygina su antisemitizmu: „Antisemitizmas yra abstrakti, nemotyvuota, apriorinė neapykanta žydams, bergždžiai pretenduojanti į visuotinumą. Paradoksalu, kad esti nemažai antisemitų, neturinčių jokių pretenzijų atskiriems žydų tautybės atstovams ir netgi su jais savotiškai draugaujančių, bet tai netrukdo jiems neapkęsti žydų tautos apskritai.“ Iš tiesų nei politikai, nei tavęs nėra laikraščio puslapiuose,

tavęs nėra visai – galioja neginčijamai. Nori būti pastebėtas, turi patekti į spaudą ar televiziją. Tačiau net jei ir nenori, o nesėdi užsidaręs tarp keturių sienų (nors tai irgi gali būti vienas iš variantų), vis tiek gali papulti į žurnalisto akiratį.

Kas sukuria mitus žiniasklaidoje? Faktų atrinkimas. Pavarčius šią dieną laikraščius ar sąžiningai prakiurksojus priešais televizorių dažnai sunku suvokti, pagal kokius kriterijus informacija yra atrenkama. Kodėl būtent vieni, o ne kiti patenka į pirmus puslapius, kodėl vieniems, o ne kitiems skiriama daugiau vietos ar laiko. Kai kurie įvykiai ir situacijos plačiai aptariami šalyje, patraukia spaudos dėmesį, o kiti, tokie pat svarbūs, nesusilaukia reikiamo dėmesio. Tai tolygu palyginti meilę ir neapykantą, kurių sėjėjas žurnalistas. Todėl kalbos apie laisvą ir nepriklausomą žurnalistiką, tarnaujančią visiems visuomenės nariams, jų poreikiams, yra perdėtos. To tik galime geisti, siekti kaip priešnuodžio. Visuomenė turi būti laisva ir pliuralistinė, puoselėjama šventa teise į informaciją ir žinias. Visiškai aišku tik viena – skaitytoją ar žiūrovą bandoma privilioti

sensacingumu. Jei sensacijos nėra, ją galima nesunkiai sukurti. Jau kuris laikas galioja nerašyta taisyklė, kurią taikant komercinis periodinis leidinys tampa sėkmingu – jis privalo atspindėti visų pirma žymių asmenybių gyvenimus, darbus ir veidus.

Cia galbūt verta prisiminti ir tai, kad garsenybės fenomeną pagimdo pati spauda, vienus iškeldama, kitus pritildydama, organizuodama atakas prieš atskirus asmenis. Anot Julijaus Lozoraičio, „tokio proceso rezultatas – pati save maitinanti uždara garsenybių gaminimo ir manipuliavimo jomis sistema“.

Kalbėdami apie garsenybes, žurnalistai labai mėgsta vartoti žodį „elitas“. Vakarų Europoje elitą sudaro intelektualai, profesūra, rašytojai, kurie yra „minčių valdovai ir intelektualinių madų diktotojai“, o Lietuvoje – vos keli procentai turtingų ir įtakingų gyventojų. Juos elitu pakrikštijo ne kas kitas, o spauda. Mes juos vadiname kiek paprasčiau – valdančiųjų bendrija arba dar paprasčiau – nomenklatūra. Tačiau masinėje žiniasklaidoje deklaruota, kad tie žmonės, kurie turi valdžią ir pinigų, sudaro mūsų elitą. Gintaras Beresnevičius net lengviau atsidadu: „Taigi – palengva aiškėja, kodėl visuomenė kriminalizuota, veikianti klanų principais, dehumanizuota, nekomercinė kultūra nustumta į užribį, kodėl nesilaikoma elementariausios tvarkos ir padorumo vertybės atžvilgiu, kodėl nemokami mokesčiai ar, tarkime, mėginama žūtbūt apeiti tai, ką galima apeiti, – visuomenės identitetą kuria jos elitas. Ir korupcija su visais palydovais ir palydovėmis viduriniame visuomenės sluoksnyje, ir paprastyste tapęs kriminalas apačioje – visa tai mūsų olimpo atspindys.“

DRĄSA GYVENTI...

„Šiame pasaulyje, atrodo, yra tik viena tokia būtybė, kuri turi ypatingą jausmą, vadinamą gėda. Ir ši būtybė

– žmogus. Kad ir ką pasakytum apie šį jausmą, aišku viena, – jo nepatiria ir negali patirti gyvulus. Šis padaras neraudonuoja ir neturi gėdos. Bet kaip tik dėl to jam ir negalima prikišti begėdiškumo.“ Pasak dr. K. Stoškaus, gėdos jausmas sukuria intymaus gyvenimo sferą, uždraudžiant svetimų žvilgsnių brovimąsi. Atsiranda drovumo jausmas, kuris verčia intymų gyvenimą saugoti kaip asmens orumo ir jo neliečiamumo komponentą. Asmuo turi teisę ir žmogišką priedermę ginti savo kūno, gyvybės, būsto, turto neliečiamumą. Kiekvienas, įsibrovęs į šią sritį be asmens sutikimo, tampa chamu. Pradžios knygoje pasakojama apie Nojų ir jo sūnų Chamą. Už ką Nojus prakeikė savo sūnų? Anas nusidėjo, ir nusidėjo dvigubai: jis ne tik pažeidė intymumo zoną, žiūrėdamas į tėvo apsinuoginimą, bet ir papasakojo apie tai kitiems. Save jis taip pat pažemino, ir pažemino dvigubai: nemandagiu elgesiu save tėvo akyse bei pažemindamas tėvą, pažemino ir save, kaip tėvo sūnų. Civilizuotas žmogus gėdosi ir už save, ir už kitus. Jam nesmagu, kai jo artimieji, kolegos, kaimynai kitų akyse pasirodo menkesni, negu yra.

„Chamas niekada ir niekur nesivaržo, nesigėdi. Jis nesigėdi nei save, nei kitą apnuogindamas, pažemindamas, nes neturi orumo, garbės. Jam užtenka, kad turi turto, jėgos ir įžūlumo, pagaliau, kad sekasi ir kiti jo privengia, o svarbiausia – žino. Chamas šiais laikais populiarus. Jis – žvaigždė, į kurią su pavydu žvelgia minios ir kurią jos mėgdžioja.“ Chamas menko išprusimo, mažaraštis, skurdaus intelekto, primityvus. Jis tuo didžiuojasi. Jam tai reiškia drąsą gyventi be kompleksų.

„PAGIRIAMASIS“ ŽODIS LOGOTIPIUI

Sunku susitaikyti su mintimi, kad vertybes, kurias laikome įgimtomis, savaime aiškiomis ir būtinomis, kaip gimtoji kalba, etninė teritorija, ne-

priklausoma valstybė, religija, keičia abstrakti sąvoka – *homo economicus*. Šiandien nesvarbu, kas tu, svarbus tavo logotipas. Apie tai trimituoja žiniasklaida. Tokią „laisvę“ jai suteikia aukštoji politinė valdininkija, kontroliuojanti visą visuomenę, kuri, anot Jono Balčiaus, tampa politinės, socialinės ir profesinės nekompetencijos įkaite: „Pajuoka ir patyčios tokiais atvejais tampa vienintelėmis įmanomomis dorovinėmis normomis, leidžiančiomis tautai, neprarandant nei savo žmogiškojo orumo, nei savigarbos, bendrauti su doroviškai ir ekonomiškai ją žlugdančia valdžia.“

Pasimėgavimą nesėkmėmis, tulžį liejančiomis, neapykantą, piktdžiugą keliančiomis publikacijomis ar TV laidomis dar niekas nesugriovė valstybės, bet tokios atakos prieš asmenis, visuomenės grupes kenkia pačiai visuomenei, ji gali prarasti savo politinę, pilietinę orientaciją. Kaip čia neprisiminsi Seimo pirmininko A. Paulausko nuogaštavimo: „Kartais imi džiaugtis, kad mūsų posėdžiai netransliuojami visai Lietuvai, nes ne taip jau sunku prognozuoti, ką ji su mumis darytų neapsikentusi.“ (*Lietuvos rytas*, 2002, Nr. 21 (3375), sausio 26, p. 2)

Vaižgantas suprato, kad sakant atsisveikinimo žodį prie karsto, reikia pasakyti tik tai, kas turi ne nykstančią vertę. Ar ne šituose žodžiuose ir slepiasi jo gyva ir kukli iškalbos jėga? Laikas, pasiaukojimas nugalina iškalbą, jeigu tik visur ir visada laikomės saiko ir poreikio, nesistengdami išgarsėti, pritrenkti besiklausančius balso jėga, rankų mostais į dangų ir žemę.

Aiškumas, tas šventas dalykas, yra bręstantis vynas. Iš čia kyla pripratimas, tampantis prigimtimi, – pasakytų Kvintilianas. Nes tada dar nebuvo logotipų.

(*Bus daugiau*)

Neilgai krosnis kūrensime akmens anglimi ir durpių briketais. Atsinaujinantys energijos šaltiniai – neišvengiama būtinybė, todėl dėmesys ir rinkimas atsakingai

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Žmogus visais laikais ieškojo patogumų. Ar tai susiję su buitimi, darbu, ar laisvu laiku – jam nepaprastai svarbu jaustis gerai, sakytume, net itin komfortiškai. Jeigu ne šis faktas, nebūtume turėję tokio XXI amžiaus, kokį matome šiandien. Šis procesas vyksta ir toliau. Tačiau be patogumų žmogus pirmiausiai gaudė geresnius būdus pragyventi, o paskui patogesnes priemones maistui susirasti, stogu virš galvos pasirūpinti, kūnui sušildyti. Mūsų klimato juostoje egzistencijai ir gyvenimui nepaprastai svarbu yra susikurti šiltą erdvę. Visgi čia ne apie žmogaus buities kūrimosi raidą. Šiame tekste rutuliosis žodis „šiluma“, turintis esminę reikšmę mūsų gyvenime. Šiluma, kurios reikėjo, reikia ir reikės. Tačiau kaip ją gauti? Čia atsiveria šilumos šaltinių gelmės. Žinome, kad jau daugybę metų namams apšildyti naudojamas natūralus kuras – mediena, durpės, taip pat akmens anglis. Šiandien suvokiame, kad šis energijos šaltinis nėra amžinas, jis baigsis. Atrodo, jog šia problema susirūpinęs pasaulis supranta, kad jeigu nenustosime eikvoti gamtos išteklių, greitai sunaikinsime savo namus – orą, vandenį, derlingą žemę ir patys save. Sušlubuos visos ekosistemos balansas. Šiai problemai išspręsti atrasti atsinaujinantys energijos šaltiniai, kurie panaudojami ne tik pramonėje, bet ir gyvenamuosiuose namuose. Dauguma mūsų nori mėgautis patogumais, tuo pačiu

gerbdami gamtą. Šiandien aplinkos apsauga negali būti mums svetimas dalykas. Dabar – tai gyvenimo dalis. Norėdami turėti sveikatą ir sveiką aplinką, geras gyvenimo sąlygas, stiprią ekonomiką, privalome keistis – keisti gyvenimo būdą. Pirmiausia turime pradėti nuo savęs – mąstyti apie pasaulį, į kurį išleidžiame savo vaikus, kuriuo kvėpuojame, maitinamės ir šildomės.

PRIMINIMUI – KAS YRA ATSINAUJINANTYS ENERGIJOS ŠALTINIAI?

Tai yra tokia energija, kuri gaunama iš lengvai prieinamų ir aplinkai nekenksmingų šaltinių: saulės, vėjo, vandens, geoterminei ir biomasės. Prie naujausių atsinaujinančių energijos šaltinių priskiriama bangų energija. Tokios energijos gamyba stabilizuoja klimato kaitą. Tai nepaprastai svarbu, kadangi inovatyvūs sprendimai mažina tradicinės energijos gamybos procese išmetamų dujų, sukeliančių šiltnamio efektą, kiekį. Be to, žmogus tampa mažiau priklausomas nuo kuro (medienos, akmens anglies) importo.

ŠILTNAMIO EFEKTĄ SUKELIANČIOS DUJOS

Nėra abejonių, kad klimato kaitai įtakos turi deginamo kuro išskiriamos dujos. Remiantis Pasaulio

sveikatos organizacijos duomenimis, šiltnamio efektą sukeliančių dujų koncentracija nuo pramonės revoliucijos padidėjo net 149 procentais. Jeigu taip bus toliau, vidutinė pasaulio klimato temperatūra nenustojamai augs, o mes niekaip neišvengsime didėjančių stichinių nelaimių ir gamtos anomalijų. Dėl to Europos Sąjungos narės yra įsipareigojusios mažinti šaltinius, išskiriančius kenksmingas dujas, keisti energijos gavimo būdus inovatyviais sprendimais.

PROGRAMA „ŠVARUS ORAS“

Savo ir aplinkos naudai Lenkijos gyventojai gali pasinaudoti programa „Švarus oras“ (lenk. „Czyste powietrze“), apimančia kompleksinę pastatų modernizavimą – langų ir durų keitimą, neefektyvių šilumos šaltinių atsisakymą ir diegimą naujoviškų, atitinkančių aukščiausias normas (daugiau skaitykite čia: <https://czystepowietrze.gov.pl>). Norint pasinaudoti programa, privaloma plačiau pasidomėti šia tema ir patariama pasikonsultuoti su specialistais, galinčiais atsakyti į visus klausimus, susijusius su pasirinkto pastato būkle ar šildymo sistema. Ne visiems viskas tinka ir ne kiekvienas pastatas pritaikytas prie naujoviškų šildymo sistemų, bet tai nereiškia, kad tokiems atvejams nėra sprendimo. Visada yra sprendimas, tačiau jį rinktis reikia blaivia galva, atsakingai, nepasiduodant telefonu brukamoms

reklamoms – jos gali pridaryti daugiau žalos, nei duoti naudos.

KIEKVIENĄ DARBĄ BŪTINA PRADĖTI NUO PAGRINDŲ

Ar galima namą pradėti statyti nuo stogo? Tikriausiai ne. Tas pats pasakytina ir apie inovatyvių šildymo sistemų taikymą. „Negalima pakeisti tradicinės krosnies, nepradėjus nuo pagrindo – langų ir durų iškeitimo ir, kas labai svarbu, namo šiltinimo iš lauko“, – sako Robertas Chmielevskis (Robert Chmielewski), Ožkiniuose įsikūrusios įmonės „KLIMATOZNAWCY“ (su padaliniu Suvalkuose) direktorius. Priešingu atveju ekonomiškesnės ir saugesnės gamtai šildymo sistemos panaudojimas neatneš norimo rezultato. Išeis priešingai. Svarbu pabrėžti, kad patikima, gerus produktus siūlanti ir klientais besirūpinanti įmonė niekada

neparduos prekės be išankstinio pokalbio ir apskaičiavimų. Ar tai būtų minėtos įmonės siūlomų prekių, tarp kitko, šilumos siurblių, taikymas gyvenamuosiuose namuose, ar koks nors kitas sprendimas, kurį siūlo kitos įmonės – R. Chmielevskis pabrėžia, kad turime būti atsargūs, rinkdamiesi ir produkto tiekėją, ir pačią šildymo sistemą.

Įmonė „KLIMATOZNAWCY“ teikia paslaugas tik šiame regione ir yra įdarbinusi ne vieną mūsų krašto jauną žmogų. Ji užsiima oro kondicionierių ir šilumos siurblių montavimu. Ne tik juos parduoda, bet ir išmatuoja objektą, kuriame turi būti montuojamas produktas. Įmonės direktorius yra kreipęsis į Punsko valsčių dėl iškilusios problemos – trūkumo informacijos apie šilumos siurblių sistemą, šildymo privalumus, įrangos kainą, montavimą, tiekėjų aptarnavimą pajungus siurblių. Pasirodo, kad jis pats

yra sulaukęs ne savų klientų skambučių su prašymu padėti dėl netinkamai veikiančio, neefektyvaus šilumos siurblio, įsigyto iš kito tiekėjo. „Mes negalime padėti ne mūsų klientams. Kiekvienas šilumos siurblys turi apsaugas, plombas, prie kurių priėjimą gali turėti tik pasirinkto tiekėjo atstovas. Mūsų įsikišimas nutrauktų garantijos galiojimą, – pasakoja R. Chmielevskis. – Labai gaila žmonių, patikėjusių įmone, kuriai rūpi tik pardavimų skaičius. Ji nepasidomi, ar pas klientą yra reikiamos sąlygos šilumos siurbliui montuoti.“ Jeigu klientai anksčiau būtų pasidomėję

jau nuo 2019 m. veikiančia programa „Švarus oras“, jie tikrai nebūtų „užsirovę“ ant minėtos problemos. Mat norint pasinaudoti teikiama galimybe susigrąžinti dalį pinigų už nemažą investiciją, reikia atitikti pagrindinius kriterijus, leidžiančius imtis krosnies keitimo darbų.

DOMĖKIMĖS, LYGINKIME IR KLAUSKIME

„Kiekvienam klientui, kuris pas mus ateina, suteikiame informaciją ne tik apie šilumos siurblių rūšis (vaporus saulės, oro, vandens arba geotermine energija) ir jų privalumus. Pirmiausiai klausiame, ar jo namas yra pritaikytas kitokiam – ne tradiciniam – energijos šaltiniui. Jeigu ne, mes tikrai neparduosime produkto. Mūsų komandoje dirba asmenys, kurie nemokamai konsultuoja dėl tinkamo energijos šaltinio montavimo. Mes pasirūpiname reikiamais dokumentais, kurių tvarkymas trunka net kelis mėnesius, tad šis procesas nėra trumpas. Sustygvavus visą dokumentaciją komandos vyrukai vyksta pas klientą montuoti šilumos siurblio. Ir tai dar ne viskas. Mes toliau stebime, kaip veikia produktas, o klientas, jei kyla kokių klausimų, gali mums skambinti bet kuriuo dienos metu. Rūpinamės, kad žmogus būtų patenkintas, „nenusiplauname rankų“, kaip dažnai daro kitos įmonės. Ne vienas žmogus skundėsi, kad įrengus šilumos siurblių įmonių atstovai visiškai neatsako į telefono skambučius, nepadedą, nekonsultuoja ir neretai klaidingai informuoja. Mes pabrėžiame, kad kiekvienas, kas keičia tradicinę krosnį, privalo ją atiduoti. Tokios yra teikiamų kompensacijų sąlygos. Suprantama: juk toks yra programų tikslas – sumažinti kenksmingų šilumos šaltinių kiekį ir gamtos užterštumą. Jeigu klientas neatiduoda senos krosnies, jam gresia piniginė bauda.

Akcentuojame, jog mes dirbame

nedideliu mastu – čia, savo krašte, ir labai nesmagu, kad mūsų žmonės kažkas ima ir apgauna. Todėl svarbu juos informuoti, siekiant apsaugoti nuo apgavysčių, skatinant domėtis naujoviškais šildymo sistemomis, jų kokybe, pajėgumu, atsiliepimais apie įrangos tiekėją, aptarnavimu prieš ir po montavimo darbų“, – pasakoja R. Chmielevskis. Įmonėje „KLIMAtoznawcy“ kelis kartus teko girdėti teiginį, kad šilumos siurbliai nėra tinkami kiekvienam namui. Tam reikalingi minėti apskaičiavimai, be kurių neįmanoma akiai imti ir parduoti/įsigyti įrangą. Sakykim, jeigu namas šildomas radiatoriais, o ne grindiniu šildymu, galbūt šilumos siurblys nebus efektyvus sprendimo būdas. Tačiau, be šilumos siurblių, yra kitokių šildymo sistemų, tad privalome blaiviai mąstyti apie įvairius sprendimus.

„Mūsų šilumos siurbliai, kurių esame sumontavę jau 500 vienetų, nekeliauja į kitą Lenkijos galą. Esame apsisprendę, jog veikiame čia, kad reikalui esant nebūtų sunku nuvažiuoti pas klientą. Montuojame kokybišką – ne kinišką (kaip dauguma kitų pardavėjų), o japonišką prekę, gaminamą Čekijoje. Tai nepalygi-

namas skirtumas. Taip pat esame oficialus prekės ženklo Panasonic partneris“, – kalbėjo įmonės direktorius. Kiniška produkcija nėra pritaikyta mūsų klimato sąlygoms. Jos veikimas silpsta arba ji išsijungia esant labai žemoms temperatūroms. Ši produkcija veikia, bet ne žemesnėje nei -10/-15 °C temperatūroje. O japoniškas šilumos siurblys – be jokių problemų iki -25/-28 °C. Direktorius R. Chmielevskis sako, kad į juos galima kreiptis, pasidomėti šilumos siurbliais ar kitais jų produktais. Tai nekainuoja, o juk visada galima palyginti vienos ir kitos įmonės pasiūlymus, ir tik tada priimti sprendimą. Svarbiausia daryti tai atsakingai, pagal savo poreikius, sąlygas ir galimybes. Direktorius ir jo komanda atviri kiekvienam, gali suteikti daug daugiau informacijos, atsakyti į kiekvieną klausimą. Mat, kaip sako R. Chmielevskis: „Nėra klausimų be atsakymų.“

Remiantis pašnekovo pasakojimais, suprantama, kad šilumos energijos šaltinį pakeisti galima bet kuriuo metų laiku, bet geriausiai tai daryti šiltuoju. Mat norint pasinaudoti pasirinktos programos kompensacija, reikia atlikti auditą,

už kurį lėšos vėliau yra gražinamos klientui. Žinokime, kad viskas priklauso nuo kliento pajamų šaltinio. Pasirodo, kompensacijos palankiausias yra pensininkams ir ūkininkams. Dokumentacija tvarkoma kelis mėnesius. „Jeigu kas teigiamai pereina visas procedūras, iš karto gauna finansus investicijai įgyvendinti. Šiuo atveju pačiam reikia padengti tik PVM išlaidas, t. y. apie 10 % investicijos“, – kalbėjo įmonės Ožkiniuose direktorius. Pritaikytos įrangos montavimas trunka tris ar keturias dienas, tad vasaros laikas geriausias tokiems darbams, o žiema/ankstyvas pavasaris – visiems formalumams sutvarkyti.

Šilumos energijos šaltinio keitimas siejasi su švaresniu oru ir aplinkos apsauga. Buitiškai tariant, kad ir kokį šiuolaikinį *pečių* rinktumės (atsakingai), visais atvejais jis bus saugesnis, sveikesnis mūsų ir gamtos plaučiams. Šiais laikais esame daugžomi begale informacijos, ką pabrėžė įmonės „KLIMAtoznawcy“ direktorius. Tinkamo šilumos energijos šaltinio pasirinkimas atneš vien naudą, todėl supraskime, jog šis sprendimas turi būti gerai išstudijuotas.

*Daugiau informacijos
ieškokite tinklalapyje
<https://klimatoznawcy.pl/>
arba rašykite el. p. adresu
Klimatoznawcy@gmail.com
ir skambinkite tel. 518 251 367.
Taip pat galite apsilankyti
įmonės biure Suvalkuose
(Noniewiczza g. 99)
arba esančiame prie pat Punsko
(Ožkiniai 30).*

KLIMAtoznawcy

POLSKA

Išmesti už borto

SKAITYTOJAS

Atrodo, civilizacija taip smarkiai veržiasi pirmyn, kad vyresnieji nepajėgia su ja suspėti. Taip greitai progresuoja techniniai pasiekimai, taip gerėja mūsų buitis, kad netrukus nesugebėsime naudotis kasdienybės įrenginiais. Ir... vis gerėja keliai Punske bei Seinų valsčiuose, tačiau... ne visiems lemta jais pasinaudoti.

Kad ir kaip būtų keista, technologijoms dideliu greičiu veržiantis pirmyn, su viešojo transporto paslaugomis smarkiai grįžtame atgal. Šiuo metu nėra jokio maršrutinio autobuso, kuriuo paprastas žmogus galėtų nukeliauti nuo Punske iki Seinų ir atgal (jeigu jau užsispirtume, tai galime keliauti per Suvalkus, bet geriausiu atveju tokia kelionė truks apie 2 val. ir bilietas kainuos daugiau kaip 40 zł; o patekti iš Punske, pavyzdžiui,

į Vidugirius viešuoju transportu visiškai nėra galimybių). Prisiminkime, jog Seinai tai apskrities centras, tos apskrities, kuri 1999 m. sukurta ir lietuvių pastangomis, kad tarnautų taip pat mūsų tautinei mažumai. Seinuose yra ambulatorijos ir ligoninė, skirta visos apskrities žmonėms, taip pat punskiečiams. Punske ir Seinuose veikia didžiausi lietuvių kultūros ir švietimo centrai, kuriems būtina bendradarbiauti, nemažai punskiečių dirba Seinuose, tik Punske veikia lietuviškas bendrojo lavinimo licėjus, kurį, be abejo, daug patogiau būtų lankyti Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos absolventams, jeigu jie kasdien galėtų iš namų važinėti į mokyklą ir nereiktų gyventi bendrabutyje. Tiek svaresnių argumentų, neskaitant to, kad tarp Punske ir Seinų gyvenančių žmonių sieja artimos giminytės

ar draugystės ryšiai, kad gyventojai kartais norėtų pasimelsti vienoje ar kitoje bažnyčioje, kad norėtų nuvykti į paruošuvę, pasinaudoti reabilitacijos paslaugomis ar tiesiog susitikti vieni su kitais.

Jau prieš 60 metų buvęs neblogas susisiekimas PKS autobusais tarp Punske ir Seinų. Vėliau jis dar pagerėjo. Sekmadienį autobusai veždavo žmones į bažnyčią. 7.40 val. pasiekiantis Punska visada sekmadieniais būdavo perpildytas. Prie jo pritaikyta ir rytinių pamaldų valanda: kad žmonėms nereiktų ilgai laukti, iš 8.30 val. šv. Mišios perkeltos į 8.00. Tuo pačiu autobusu šiokiadieniais daug Punske licėjaus absolventų kartų pasiekdavo mokyklą ir iš jos sugrįždavo. Autobusais buvo važiuojama ir į repeticijas ar kitus popietinius užsiėmimus, kultūrinius renginius bei pasilinksminimus. Tai buvo pagrindinė susisiekimo priemonė visiems kaimo žmonėms, norintiems susitvarkyti įvairiausius reikalus miestelyje ar nuvykti į svečius. Daugelis autobusais pasiekdavo ir savo darbovietes. Tam tikru metu tarp Punske ir Seinų autobusai kursavo 6 ir daugiau kartų į vieną ir tiek pat į kitą pusę. Žinoma, keliai tada buvo prastesni, ir tiems, kurie negyveno prie pagrindinių susisiekimo linijų, reikėdavo nemažai pajėgti pėsčiomis, bet visi buvo pratę taip įveikti porą ar ir keletą kilometrų.

Žinoma, dabar žmonės turi savas, patogesnes susisiekimo priemones ir niekas nenori eiti papildomų kilometrų, laukti stotelėse ar prisitaikyti prie autobuso kursavimo valandų. Tokie darbingi, sveiki, pakankamai turtingi, turintys vairuotojo teises ir savas mašinas asmenys niekada nesinaudos viešuoju transportu. Nėra prasminga,

Pristavonių kaimo gyventojų pastatyta autobusų stotelė

Autobusų stotelė Kampučiuose

kad net tiek kartų autobusai kursuotų kaip kažkada, ar leisti į kelią didelius autobusus, kai dabar gaminama daug įvairiausių mikroautobusų, talpinančių iki 20 asmenų. Tačiau yra nemažai mūsų krašto gyventojų, kurie nepatenka į tų laimingųjų, savarankiškai važinėjančiųjų, skaičių ir kurie taip pat turi įvairių reikalų, dažnai susijusių su sveikatos apsauga ar administracija. Atėjo tokie laikai, kad daug yra vienišų vyresnių žmonių, kurie dar pajėgūs būti savarankiški, tačiau neturi vairuotojo teisių arba yra praradę vairavimo įgūdžius, arba dėl garbaus amžiaus, dėl sveikatos sutrikimų jiems vairuoti jau nepatartina, arba tiesiog per brangu jiems išlaikyti savo mašiną... Tokių asmenų tikrai yra ir tarp nusipelnusiųjų mūsų visuomenėi. Tai ar dabar juos reikia **išmesti už borto**, kad jaustųsi blogesni, nepilnaverčiai? Be to, čia ne tik likusių vienišų žmonių problema. Net jei gyvenama su vaikais ar kitais šeimos nariais, šie taip pat ne visada turi pakankamai laiko, kad galėtų visur nuvežti nevairuojančius arba neturinčius atskirų mašinų namiškius. Žmonės gelbėjasi taksi paslaugomis, bet dauguma tikrai tai gali sau leisti tik retkarčiais, kraštutiniu atveju. O juk norėtume visi ir visada pilnavertiškai gyventi,

dalyvauti visuomeniniuose, kultūrinuose renginiuose, gyvai bendrauti su žmonėmis.

Kodėl su viešuoju transportu priėjome liepto galą kaip tik Punsko ir Seinų valsčiuose? Geriausiai į šį klausimą atsakytų už tai atsakingi žmonės. Reikia manyti, kad jie atsakys, jog neapsimoka, nes toks transportas neduoda jokio pelno, tik nuostolius. Mat paskutiniaisiais metais, kai dar teiktos šios paslaugos, važiuodavo labai mažai žmonių. Aišku, tai tiesa. O važiuo jų labai mažai, nes vis mažiau kartų kursavo autobusas, užtat nepatogu buvo prisitaikyti prie jo važiuavimo laiko; be to,

vis daugiau žmonių įsigydavo savą automobilį, o gal ir nemadinga pasidarė važinėti autobusais. Pastebėjau, kad buvęs toks laikas, kai Lietuvoje taip pat autobusuose būdavo labai mažai keleivių. Tačiau dabar staiga padaugėjo. Lenkijos gilumoje viešajame transporte šiuo metu taip pat iš anksto reikia užsisakyti bilietus, nes neužsisakius jų gali pritrūkti. Pagaliau net tarp Seinų ir Suvalkų dar nemažai kartų kursuoja PKS Nova autobusai, tai kodėl gi mūsų kraštas tokia „tauri išimtis“?

Šiuo metu, kai neblogais asfaltuotais keliais galima pasiekti be maž kiekvieną sodybą, kai ne tokie jau brangūs nedideli autobusiukai ir kuras, galima būtų paruošti tokį susiekimo grafiką, kuris visus tenkintų, įdarbinti vairuotoją... ir gyventume civilizuotame pasaulyje. Jeigu PKS Nova nenori tuo užsiimti, tai yra dar valsčių valdžia, yra socialinės pagalbos fondai, pagaliau dabar populiarūs visokie projektai, kur galima gauti papildomą finansavimą. Žiūrėdamas iš šalies tikrai sunku suprasti, kodėl tokie veiklūs mūsų visuomenės vadovai nepasirūpina pagrindinių jos silpnosiosios dalies poreikių tenkinimu. Nejaugi socialinė globa tai tik pašalpų ar konservų dalijimas? Atsiprašau, jeigu ką suprantu ne taip.

Vidugirių autobusų stotelė

Paminklas tėvui

VYTAUTAS PEČIULIS

Lankant mokyklą skaitinių knygoje buvo poeto Juliaus Janonio eilėraštis su tokiais žodžiais: „Didesnio paminklo didvyriams nebus, kaip vykdymas jų idealo“. Tėvo atminimui buvo statomi paminklai kapinėse ir puoselėti jo idealai.

Palaidojus jį 1946 metais Punsko kapinėse, mama pastatė medinį kryžių ir pagamino lentelę iš skardos su užrašu: „Čia ilsisi tėvynės mylėtojas“. Kryžius po kiek laiko supuvo, tad reikėjo pastatyti naują.

Išvykdami gyventi į Kanadą 1960 metais žinojom, kad nebus kam kapą prižiūrėti. Tai anksčiau

patvarkėme kapavietę. Užsakėm pas paminklininką paminklinę plokštę. Kitas asmuo padarė cementinį kapo apvadą, gale pastatydamas pagamintą plokštę. Tai buvo ne per geriausias sumanymas, nes ant kapo augdavo piktžolės, o gerai jį prižiūrėti nebuvo kam.

Lankantis gimtinėje 1971 metais tėvo kapavietė sutvarkyta tinkamai. Tais laikais buvo statomi kryžiai iš vadinamojo *griziko* (lenk. grysik; teracas, mozaikinis betonas), kuris gerai atrodė. Panaikinus cementinį apvadą, padarytas kitas iš tos pačios medžiagos kaip kryžius. Kapas uždengtas tos pačios medžiagos plokšte su Vyčio kryžiumi. Viskas buvo suderinta.

Parvykus 1987 metais pastebėta, kad vadinamasis *grizikas* vietomis pradėjęs trūkinėti ir keliose vietose išgūrėjęs. Bandyta rasti paminklininką, kuris pagamintų paminklą iš granito. Tarp vietinių tokio nebuvo. Kiek vėliau pusbrolis Balsogėje surado patyrusį meistrą, daug metų tokį darbą dirbusį Amerikoje. Paruošus brėžinius ir norimą tekstą, meistras padarė paminklą. Granite įrašas buvo iškaltas negiliai, vienodo didumo raidėmis. Vardas ir pavardė niekuo nesiskyrė nuo kitų žodžių. Raidės nudažytos gerai matėsi, bet po keleto metų dažams nusitrynus įrašas tapo beveik

nematomas. Bandyta tartis su vietiniais paminklininkais, kad jį pagilintų, tačiau neatsirado norinčiųjų tokį darbą atlikti.

Kilo mintis pastatyti naują paminklą, užsakant jį Lietuvoje. Atvykęs meistras nesutiko paminklo išardyti. Kadangi jis buvo gero granito, sumanyta jį atnaujinti. Pusbrolis surado apylinkėje paminklininką, kuris apžiūrėjęs sutiko savo dirbtuvėje šį darbą atlikti. Raidės ir simboliai buvo iškalti negiliai, todėl meistras nulygino ir pagal pateiktą planą padarė naujus. Viskas tinkamai išdėstyta, tinkamo didumo ir gilumo. Jei ateityje dažai nusitrintų, įrašas išliks matomas.

Tėvo patriotiškumui pagerbti skiriu nežinomo poeto eiles.

*Ką pasakys istorija po šimtmečio,
po kito,
Kai bus žvelgiama į tolimus mūsų
laikus?
Kam statomi paminklai bus iš
bronzos ir granito,
Kas išaukštintas, o pasmerktas kas
bus?
Kam lemta žemėje išnykti nuo au-
drų ir vėjų,
O kas net neapvirtęs išstovės,
Nepastovumo pašaipą ir viltį nu-
galėjęs,
Kaip simbolis žmogaus galybės ir
šlovės?
Dangaus paukšteli, pilkas vieversy,
Ačiū tau, kad gyvas, kad esi.
Dėkoju tau, lakštingalėle, kad gyva
Giesmelėj tavo mūsų Lietuva.*

Lietuva, kuria tėvas tikėjo, kuriai gyveno, kentėjo ir mirė.

Kapo vaizdas

Kapšadirbys M. Švedas: „Tavo praeitis formuoja tavo dabartį ir ateitį“

Martynas Švedas – kapšadirbys, istorinės rekonstrukcijos entuziastas, folkloro atlikėjas. Jį Vilniaus etninės kultūros centro tinklalaidėje „Daugiau mažiau“ kalbinusi centro kultūrinės veiklos koordinatore Vera Venckūnaitė-Čepulienė teiravosi apie kapšadirbio amatą: kuo jis gali sudominti, kuo remiantis (at)kuriami odos dirbiniai, kokia šio amato padėtis Lietuvoje. Tačiau tai – ne visos aptartos temos: nuošalyje neliko amatininkų perspektyvos Lietuvoje, istorinės rekonstrukcijos klubų ypatumai, grupės „Ugniavijas“ veikla.

Vera Venckūnaitė-Čepulienė: Kaip etninė kultūra atėjo į Tavo gyvenimą ir kas ji Tau?

Martynas Švedas: Mama, močiutė kilusios iš Dzūkijos – buvo šiek tiek dainos. Nemažą dalį įdėjo skautai – teko važiuoti į tarptautinę stovyklą, kurioje turėjau pristatyti Lietuvą. Tai buvo apie 2006 m. Mama atvedė į ansamblį „Kūlgrinda“. Taip viskas prasidėjo. Atsirado kovos klubai, „Ugniavijas“.

Tai ir yra „aš“ – tavo praeitis formuoja tavo dabartį ir ateitį. Etnokultūra man viskas: tradicijos nuo alaus gaminimo namuose, gimdymo namuose. Pilna tikro gyvenimo. Jis yra čia ir dabar: arba tu jį įsileidi į save, arba ne.

V. V.-Č.: Ar paties namuose kas nors dainuoja?

M. Š.: Ne. Mano močiutė daininga – jei būna kokia šventė, per Kūčias, kai renkasi visa giminė, tai daro. Tačiau prie profesionalių grupių nesijungia.

Mano proprosenelis buvo kriaučius – vyrišką amatą šiek tiek perėmiau.

V. V.-Č.: Kaip atradai kapšadirbio veiklą?

M. Š.: Atradau labai paprastai – norėjau stoti į kovos broliją. Tais laikais buvo įstatymas, kad savo pirmąją mantą turi pasidaryti pats. Vienas iš dalykų, ką reikėjo pasidaryti – diržakrepšis. Man padėjo bičiulis, ir pirmas blynas neprisivilo.

Supratau, kad iš odos, dvimačio plono dalyko, per kelias valandas gali sukurti erdvinį daiktą, kuris turi paskirtį ir kurį gali naudoti kasdien. 2006 m. pirmą kartą pasidariau diržakrepšį – jo nenusiimu iki šių dienų. Tai pakeitė visas kišenes.

Oda neužima daug vietos, gana švarus amatas, gali užsiimti namuose.

V. V.-Č.: Iš kur atsiranda įgūdžiai?

M. Š.: Informacija keliauja – ji folklorinė. Kažkada dirbome senųjų amatų dirbtuvėse. Vykintas Motuza kartu sėdėdavo. Jis buvo gerokai patyręs, o tu matai, ką jis daro, žiūri – kaip.

Tikroji informacija ateina su patirtimi. Oda turi tam tikrų niuansų. Medžiagos Lietuvoje iš principo nėra, bet JAV, Ispanijoje, Italijoje

vis dar yra gera odos mokykla. Bet reikia bandyti – nieko čia sudėtingo.

V. V.-Č.: Tikriausiai nėra žmonių, iš kurių galėtum perimti amatą?

M. Š.: Kernavėje yra Dalia Grigonienė. Jos pagrindinis amatas – batsiuvystė. Prieš vieną projektą esu važiavęs pas ją pasimokyti.

Kadangi mes neturėjome mokyklos, kiekvienas meistras prie to prieiname individualiai. Aš nuo pirmų dienų pradėjau odą karpyti, o jos niekas nekarpo, ją pjausto. Man sakė, kad bus nelygi linija, tačiau aš su peiliu nežinau, ką daryti. Pradėjau nuo to – įgūdis per porą metų atsirado, ir viskas.

V. V.-Č.: Ar kai odininkai gamina dirbinius, svarbu juos atkurti?

M. Š.: Kapšadirbystė – amatas. Tad gali gauti užsakymą pagaminti šiuolaikinę piniginę su etnomotyvais. Jei užsako rekonstrukcinį kapšą, visai kitaip į tai eini.

Odos turime išlikusios labai mažai – daugiau nuo XIII–XIV a. O didžioji dalis rekonstruktorių užsiima V–XII a. rekonstrukcija. Čia jau prasideda ieškojimai. Tam tikra informacija nesiskiria nuo gretimų tautų. Taip tarsi susiformuoja šablonai. O tuomet atrandama kokią naują daiktą – vėl viskas keičiasi.

Man labai svarbu, kad etnodalykas gyventų čia ir dabar: aš gaminu diržakrepšius, kurie tinkami šiai

Martynas Švedas

dienai. Smagu atkurti kiek įmanoma tikslesnę archeologinio radinio kopiją, bet lygiai smagu senovines žinias perkelti į šią dieną. Tai – mūsų praeitis, kuria turime didžiulio. Jei nežinosime paprastų dalykų, nesuprasime ir didelių.

V. V.-Č.: Kiek galime teigti, kad štai šis konkretus krepšys – lietuviškas?

M. Š.: Visiškai negalime teigti, prieš 10–20 m. žmonės turėjo visai kitokią informaciją. Žinome, kad jotvingių gentis anksti išnaikinta, kraštas skurdus, o štai kuršiai – turtingi. Atlieka lenkai rimtus kasinėjimus, atranda tokius pat daiktus kaip pas kuršius, tik datuoja kiek vėlesniais metais. Ir vėl kyla daug klausimų.

Skandinavai savo kultūrą labai išpopuliarino, pas mus dar nėra taip populiaru, bet stipriai eina į viršų. Tai – savo identiteto paieškos, užtvirtinimas. Tai rodo, kad žmonėms savos šaknys svarbu, kokios jos bebūtų.

V. V.-Č.: Kiek Tavo darbe yra moksliskumo?

iškasti dalykai sutampa su tavo ilgus metus nešiotu matymu.

V. V.-Č.: Ar yra žmonių, kurie nori ateiti pas jus mokytis?

M. Š.: Ne. Prieš porą metų buvo dvi moterys. Viena norėjo pasisiūti kuprinę, kita – detalių žirgams. Internete medžiagos nebuvo. Pasakiau, kad jei tikrai nori, turi gauti tam tikros odos, turėti instrumentus. Tada galėsime šnekėti. Žmogus pusę metų mokėsi, bandė, eksperimentavo. Kiek žinau, ji išvažiavo gyventi į Estiją, dirba žirgyne, kur ir taiso odinius dirbinius žirgams.

Tai, ką aš išmokau per 10 metų, galima supasakoti per valandą. Tačiau yra niuansai, kurių nesinori taip lengvai atiduoti – turi iki viso to užaugti.

V. V.-Č.: Kaip vertini rankų darbą? Kaip šiuolaikiniam žmogui pasakyti, kodėl svarbu turėti tokį dirbinį?

M. Š.: Jei esi sąmoningas vietos gyventojas, turi remti savo rinką. Visais laikais rankų darbas buvo

M. Š.: Mane supa tokių žmonių ratas, kurie žino: archeologai, istorikai... Kažkiek skaitau, einu į muziejų, tikrinu informaciją. Turėjau porą projektų – atkūriau istorinius diržus. Buvo labai įdomu pamatyti sagtis gyvai, užsakyti jas pas juvelyrą, atkurti odą.

Labai džiaugiuosi, jei (archeologų – red.)

vertinamas geriau. Tik dabar, atsiradus tam tikroms technologijoms, tai keičiasi. Bet taip yra dėl to, kad mes negalime sau kai ko leisti. Manau, kad žmonės mielai pirktų rankų darbą, tik ne visi tai įperka.

Bet apskritai žmonės linkę į rankų darbą. Kitą kartą jiems labai svarbi ir dirbinio atsiradimo istorija.

V. V.-Č.: Kokią odą lietuviai naudodavo?

M. Š.: Lietuviai patys išdirbdavo odą – archeologija tai žino. Daugiausia naudotos odos tų galvijų, kurie valgyti: ožkų, avių. Didžiąją dalį jų išdirbdavo čia. Tačiau įsivaizduokime, kad reikia ruošti karo žygiui. Tam odos reikia tikrai nemažai, o jos tokio kiekio neturi. Galvijų tik tam, kad turėtum odos, neišpjausi, o ir jos raugimas gali trukti nuo trijų mėnesių iki dvejų metų. Žinome, kad buvo naudojama „Rabati“ oda – leidžiu sau spėti, kad ji iš Maroko, kurio sostinė Rabatas.

Marokas iki šiol visiškai viduramžių būdu didžiuliais kiekiais apdirba odą. Jie ožkas ir avis valgo, todėl odos turi daug. Jie puikiai dažo, oro temperatūra leidžia visus metus nestabdyti odų raugimo.

Odos raugimas ir išdirbimas – šlykštus, purvinas darbas. Tai juodoji odininkystė. Baltieji odininkai gauna išdirbtą odą, iš kurios siuva gaminius.

V. V.-Č.: Pats irgi keliauji į Maroką pirkti odos?

M. Š.: Iki karantino ir karo keliaudavau. Oda ten tikrai unikalė. O ir pats pirkimo procesas, kai nemoki kalbos, didelė atrakcija.

V. V.-Č.: Kaip ekologija, pagarba gyvūnui siejasi su tuo, ką darai?

M. Š.: Kad odininkystė išnyktų, turi išnykti gyvulininkystė. Sakytčiau, jei odos nenaudotume, tai būtų didžiausia nepagarba gyvūnui. Sunaudotume tik pačią nenaudingiausią medžiagą – mėsą: ji ateina ir išeina. O kaulai, ragai, sausgyslės, smegenys – yra pasakymas, kad gyvūno smegenų užtenka išdirbti jo odą – visą jį gali sunaudoti ilgaamžiams dalykams.

Briedis – fantastiškas gyvūnas, iš kurio gali pasidaryti namus, drabužius, valtį, lanką iš sausgyslių, ietigalius, strėlgalius iš ragų; kamusas iki šiol Sibiro žmonių dedamas ant slidžių...

Odą galima išdirbti smegenimis, qžuolo ir eglės žieve – jokios chemijos. Nemaža dalis ir pramoninės odininkystės eina į kokybės pusę. Aš – už ekologiją. Už odą tame lygyje kol kas nerasime nieko geriau, visa kita bus plastikas.

V. V.-Č.: Žinau, kad pats labai domiesi istorinės rekonstrukcijos tema.

M. Š.: Oficialiai esu dviejuose klubuose: vienas – Eksperimentinės archeologijos klubas „Pajauta“, kitas – Vokietijoje.

Kiekvienas turbūt turi savo tikslą. Man tai gyvenimo būdas, o kartu švietimas: būdami tokie tikri žmonės, tokiais tampantys ne tik persirengę, norime perteikti tikrą vaizdą.

Savo pavyzdžiu puoselėju kultūrą, nes nemanau, kad apie ją neišmanydamas turi normalią ateitį. Juk visi kiti, kurie išmano apie savo kultūrą arba siekia kokių tikslų, labai lengvai tau juos primes.

V. V.-Č.: Pati jūsų veikla įdomi visuomenei. Ar nesulaukiate priekaištų dėl istorinio teisingumo: pavyzdžiui, kad atkuriate tik kareivių gyvenimą?

M. Š.: Kapinyuose palaidoti tik gerai gyvenę žmonės: kariai,

turtingi miestelėnai. Juos ir galime atkurti, pateikti vizualiai. Jei yra norinčiųjų prisijungti ir atkurti elgetas – prašom, tik nebus daug ką vilktis: drapanėlės, ir galėsi eiti basomis.

V. V.-Č.: Ar festivaliuose stengiatės maitintis, rengtis, kaip būdavo priimta tuo metu?

M. Š.: Taip ir ne. Kartais to labai norisi. Lenkijoje vyksta didelis festivalis. Jei ten tema – virtuvė, atvažiuavę lietuviai bando atkurti tai, kas buvo seniau. Tam gauname ir avinėlių, ir žąsų...

Kartais temos nėra – viskas priklauso nuo tavo noro ir lygio. Aš pats rekonstruoju vienos genties tam tikrą laikotarpio spektrą, ir jei man reikėtų peršokti į viduramžius, negalėčiau.

Be to, kai kurie dalykai kainuoja didžiulius pinigus. Prisdėjau prie kolegės projekto apie Kernavės didikų kostiumus. Vieno kostiumo kaina, kai amatininkai ėmė tik už medžiagas – apie 10 tūkst. eurų.

V. V.-Č.: Entuziastai tiek pasiryžę, kad gali tokiems dalykams išleisti ir mėnesio algą?

M. Š.: Vieni amatininkai iš to ir gyvena. O jei nori būti „biednas“ ir kiekvieną savaitgalį leisti gamtoje, rekonstrukcija tai pažada: sezonas prasideda gegužę, baigiasi spalio viduryje. Tu gali ne tik kiekvieną savaitgalį išvažiuoti – kviečia ir muziejai. Tarkime, Vokietijoje, Danijoje muziejai kviečia pas juos leisti vasarą: apgyvendina istorinėje troboje, duoda maisto, o tu rodai amatus.

V. V.-Č.: Kaip jauti: ar istorinė rekonstrukcija, amatai, karyba – visuomenei pristatomi kaip vertingas tautinis paveldas?

M. Š.: Turbūt nėra tiesos. Kažkada Kaziuko mugė buvo tokia vieta, kur ateidavai ieškoti ko nors

unikalaus. Dabar gi: dešra, saldainiai, dešra, saldainiai, bobutė su šaukštais, už dešimties linijų – kita bobutė su tokiais pat šaukštais. Prekybinis amatas galėjo sužeminti meistro vardą, bet manau, kad kol kas viskas eina gera linkme, žmonės atsirinks, supras, kad amatas – tai kultūra ir tradicija.

V. V.-Č.: Pats užsiimi ir edukacijomis, rengi žygius. Kaip matai, kas ateina pas Tave? Kaip jie reaguoja, ar jiems atrodo prasminga išmokti amato, žygiuoti?

M. Š.: Tie, kurie ateina, tikrai mato prasmę. Žmogus labai dažnai ateina su lengvu skepsiu, o kai pradedi pasakoti, jis pamato, kad tu turi informacijos, tu tuo domiesi, kad tai – tavo gyvenimas. Tada ir jam pačiam pasidaro įdomu.

Yra daug žmonių, kurie nematę šarvų, o tu duodi juos apsirengti, pajusti svorį. Iš grupės būna tokių, kurie pasiima kontaktus ir nori kurti kostiumą, jį apsivilkti per šventes.

V. V.-Č.: Esi ir grupėje „Ugnia-vijas“. Pasirinkote atlikti vyrišką repertuarą – karines istorines dainas. Kodėl?

M. Š.: O kodėl ne? Kas kitas, jei ne tu? Pradinis trejetas dainavome „Kūlgrindoje“. Mums labai norėjosi nebebūti moterų balsų diapazono įtakoje, norėjosi ir vyriškos dainos. Bandėme dainuoti ir vestuvines, ir alaus dainas – bet tai ne mūsų.

Ieškojome dainų, kad būtų pirmuoju asmeniu, iš vyro pusės. Jų labai mažai.

Karo daina mums labai prigijo. Ji neša tvirtumą, kažką gilaus, kur reikia net ir galvoti, ką apie tai pasakyti.

V. V.-Č.: Dauguma karinio istorinio žanro dainų – iš likusiojo namuose perspektyvos. Ar ir

tokias dainas dainuojate?

M. Š.: Iš pradžių bandėme labai kabintis prie to pirmojo asmens, bet susidūrėme su kiekiu nebuvimu.

Mums labai svarbus tekstas. Tos pačios dainos būna tiek teksto! Leidžiame sau iš 27 stulpelių padaryti 6 ar 7 – norime, kad daina gyventų ir neštų informaciją. Tiek melodija, tiek tekstas turi nešti ką nors svarbaus. Kai dainuoja ji partizaninę dainą, močiutės pirmose eilėse turi verkėti. Jei neverkia, vadinasi, kažką darai blogai. Ir pats turi visa tai išgyventi. Mes nešame tvirtumo vėliavą, tvirtybės iš praeities. Tad tos dainos taip ir turi skambėti iš moters lūpų ar vyro – jos turi skambėti užtikrintai.

V. V.-Č.: Dainas, kurias dainavote prieš dešimt metų, kai dainuojate dabar, situacijai kardinaliai pasikeitus, kai karas, galima sakyti, mūsų kieme – kaip dabar jas jaučiate?

M. Š.: Kai kurias net sudėtinga dainuoti, jos įgauna naują prasmę.

Man nauja tema – karo akivaizdoje gimstanti tikra ukrainiečių folkmuzika. Tai man ir proga pasimokyti naujos kalbos, ir naujo priėjimo. Kol nepakariausime, mes kitokio folkloro ir neturėsime. Gal pasilikime prie seno.

V. V.-Č.: Tavo veikla, kurią šiandien aptarėme – tai Tavo darbas ar hobis?

M. Š.: Jei imčiau tik vieną sritį, išgyventi nebūtų šansų, bet kadangi viską sudėjau į viena, tai tampa ir mano darbu, ir hobiu. Kartais atsibosta siūti – pradėdi dainuoti.

Tik entuziazmas veda. Kiekvieną rudenį sezonui pasibaigus sakai, kad jau pabaiga, o po dviejų savaičių vėl eini siūti. Būna, kad naktį atsikeli ir bėgi nusipiešti, ką sumanęs.

Kai iškeliauja gėrį skleidęs žmogus, pasaulis tampa skurdesnis...

JANINA MACUKONIENĖ

Sausio 30-ąją iškeliauvo iš šio pasaulio gerbiama ir daugeliui mūsų kraštiečių gerai pažįstama vilnietė Aldona Kodytė. Labai svarbiu nepriklausomos Lietuvos valstybinių struktūrų kūrimo metu ji aktyviai dalyvavo švietimo permainų darbuose, buvo atsakinga už ryšius su užsienyje gyvenančiais lietuviais, kuravo užsienyje veikiančias lietuvių mokyklas ir kultūrinę veiklą. 1997 m. prie Lietuvos Vyriausybės įkūrus Tautinių mažumų ir išeivijos departamentą, kuriam vadovavo Remigijus Motūzas, Aldona Kodytė buvo labai sąžininga, aktyvi ir išradinga jo darbuotoja. Mūsų krašto mokytojai turėjo progos patirti tiesiog motinišką jos globą organizuojant įvairius seminarus mokytojams, dirbantiems už Lietuvos valstybės ribų, aprūpinant mūsų mokyklas įvairiomis mokymo priemonėmis. Vėliau, kai Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas buvo pakeistas kitomis valdymo struktūromis ir šiuo darbu užsiėmė kiti asmenys, Aldona Kodytė dirbo baltarusių tautinės mažumos mokykloje ir rūpinosi Lietuvoje studijuojančiais taip pat mūsų krašto studentais.

Aldoną Kodytę puikiai atsimena ir geriausiais žodžiais mini visi vyresnieji mokytojai, kuriems tekdavo

dalyvauti seminaruose, mūsų mokyklų vadovai ir žmonės, dirbantys su meno kolektyvais. Ji, kaip išskirtinė asmenybė, išliko giliai mūsų sąmonėje ir širdyse, nors... jau apie du dešimtmečius prabėgo nuo tų laikų, kai mus, mokytojus, su ja siejo artimi ryšiai. Sužinojus iš interneto apie Aldonos mirtį kilo noras vykti į laidotuves, pagerbti mums brangų žmogų, už jį pasimelsti. Tačiau suorganizuoti ją pažinėjusių išvyką į Vilnių, kur urna su velionės pelenais buvo išstatyta Šv. Petro ir Povilo bažnyčios šarvojimo salėje, o laidojama Rokantiškių kapinėse, buvo ne taip lengva. Negalėję palydėti Aldonos į paskutinę kelionę, nutarėme bent paskelbti „Aušroje“ pluoštelį prisiminimų ir tokiu būdu perteikti žinią apie jos nuopelnus ir emocinį ryšį, siejusį mus su šia nepakartojama asmenybe.

Pasiryžusi parašyti įvadinį straipsnį apie mūsų heroję, maniau, kad daug dalykinių, biografinių žinių rasiu tiesiog „visagalam“ internete (kiti taip pat šito tikėjosi). Deja, čia pavyko rasti tik Aldonos Kodytės gimimo datą: 1945 m. lapkričio 12 d., bendradarbių iš mokyklos, kurioje ji pastaruoju metu dirbo, gražius užuojautos žodžius artimiesiems ir mūsų jaunimo labai tiesiog jaudinantį jos

Centre stovi Aldona Kodytė

darbų įvertinimą.

Matyt, virtuali erdvė skirta daugiau jaunimui ir tiems, kurie patys nori joje įsiamžinti. O Aldona, kaip prisimenu, nors visada būdavo dėmesio centre bei tikra bet kurios kompanijos lyderė, buvo ir gana kuklus žmogus: daug kalbėdama, kitus linksmindama, apie asmeninį gyvenimą per daug nepasakydavo. Iš to, ką pastebėjome su ja bendraudami, galima teigti, kad ji buvo išsilavinusi ir tikrai aukšto intelekto asmenybė. Įvairių išvykų metu visus nustebindavo savo erudicija, įdomių faktų iš Lietuvos istorijos žinojimu, kraštotyros, tautosakos, literatūros ir meno dalykų išmanymu.

Man tekdavo su ja bendrauti tikrai nemažai. Būdavau ir lituanistų, ir istorikų, ir kaip Krasnagrūdės mokyklos lietuviškų klasių pedagogų atstovė įvairiuose kursuose, kurie trukdavo kiekvienais metais maždaug po savaitę (į juos pradėjau važinėti nuo 1995, o gal 1996 m.), užtat turėjau progos geriau pažinti šią moterį. O ir ji gerai mane įsidėmėjo ir turbūt pasitikėjo, nes dažnokai ateidavo pasitarti, paklausdavo nuomonės dėl kursų programos ar kitų lietuvių švietimo reikalų. Pasiimdavo

mane, kad padėčiau, eidama pirkti atminimo dovanėlių kursų pabaigoje. Aldona buvo dėmesinga, užjaučianti, kitą suprantanti, tiesiog draugiška, pasidomėdavo ir asmenine situacija, net atsimindavo vaikų vardus.

Kodytė stengėsi spręsti kartais tikrai sudėtingas užsienyje veikiančių mokyklų problemas ir padėti kiekvienam mokytojui atskirai. Gal šiuo tikslu, kad geriau mus pažintų, būdavo su mumis, jos globojamais kursantais, nuolatos: pertraukų tarp

Aldona Kodytė – trečia iš dešinės

paskaitų metu, per pietus ir vakarienes, išvykose į teatrą bei kitus kultūrinius renginius, kuriuos pati organizavo, jos organizuojamose labai įdomiose ekskursijose ir ilguose vakarojimuose Didlaukio bendrabučio kambary, kuriame būdavo apgyvendinami keletas mūsiškių. Nesibaigiančius nuoširdžius pokalbius, pajuokavimus ir pasidainavimus prie arbatos ar susineštų kuklių užkandėlių kiekvienas dalyvavęs prisimena tikrai su nostalgija. Tuos pobūvius inspiruodavo, žinoma, Aldona. Ir patiems mokytojams tai būdavo malonūs integraciniai susitikimai bei proga suartėti su savaisiais ir kitų kraštų mokytojais. Aldona prasitarė, kad lengviausia jai bendrauti su mūsų krašto mokytojais, džiaugdavosi mūsų pasiekimais ir tuo, kad reikalavimų teikdavom žymiai mažiau už kitų kraštų švietimo įstaigas. O visgi jos tarpininkavimas teikiant Lietuvos valstybės pagalbą, taip pat materialinę, ir mūsų mokykloms buvo reikšmingas. Atsimenu, kad pasitarę su direktore Danute Valukonyte rašėme projektą Krasnagrūdės mokyklos lietuvių kalbos kabineto įrangai. Tarp kitko, išpuošėme jį tada tautodailės darbais – juostine, juosta, austu rankšluosčiu.

Šiuos daiktus dabar galima rasti „Žiburio“ mokykloje.

Kai praeina daug laiko, atminty išlieka tik kai kurios akimirkos. Atsimenu, kaip keliaujant po Rumšiškų skanseną Aldonai labai patiko augančios prie vieno namo piliarožės. Sakė, kad labai norėtų turėti jų savo darželyje. Aš pasigyriau, kad turiu jų prie savo namų ir, pasitaikius progai, perdaviau Aldonai sodinukų. Visiems labai patikdavo linksmi pobūviai su Aldona Kodyte. Vieniems atmintyje išliko jos dainuojamų mėgstamų dainų fragmentai (apie raudonus *guzikus* ar pušelę), kitiems, kaip maudėsi jūroje, nors buvo iškelta juoda vėliava ir nieks kitas nedrįso net įbristi, nes buvo labai šalta. Be maž visi atsimename, kaip už atsakymus į jos užduodamus klausimus ekskursijos metu autobuse dalijo dešreles ar saldainiukus. Humoro Aldonai tikrai netrūko, ir manau, kad galime tuos linksmus atsiminimus sudėti į vieną straipsnelį lyg

gėles į puokštę paskutiniam atsisveikinimui. Tegul šviesi Jums būna amžinybė, gerbiama ir mylima Aldona.

Punsko Kovo 11-osios licejaus lietuvių kalbos mokytoja Birutė Vaičiulienė:

Aldona Kodytė mano ir, manau, kitų ją pažinojusių pedagogų atmintyje išliks kaip kelrodė žvaigždė, nušvietusi kelią dirbantiems mūsų krašto mokyklose. Tą šviesą jaučiau bendraudama su Aldona ar Vilniuje, ar Punske. Jos ryški pagalba buvo aiški pradedančiam darbą lietuvių kalbos mokytojui ieškant mokymo priemonių, savilavos būdų ar galimybių tobulintis Lietuvoje. Visada besišypsanti, kupina geros energijos ir vidinės šilumos Aldona Kodytė pasitikdavo mokytojų tobulinimosi kursuose, lietuvių kalbos olimpiadose ar kitomis progomis. Tarsi motina ar geroji tetulė apkabindavo, priglausdavo, išbučiuodavo. Jaučiau, kad mes jai labai svarbūs, reikalingi, kad jai svarbus Seinų

ir Punsko kraštas, mūsų mokytojai, mūsų mokyklėlės. O iš tikrųjų tai Aldona mums buvo labai reikalinga. Jos atsidavimas, širdies gerumas, šiltas žodis bei skardus juokas seminarų ir edukacinių kelionių po Lietuvą metu liko mano atmintyje visam laikui. Neužmirštamasis ir paskutinis mūsų susitikimas (gal prieš kokius metus) Vilniaus Antakalnio kapinėse. Atsitiktinai susidūrę žvilgsniai, pasisveikinimas ir pirmi Aldonos klausimai: Kaip gyvuojate Punske? Kaip laikosi Vidugirių mokykla?.. Tiksliai neatsimenu, ką tuomet atsakiau, bet dabar sakyčiau: privalome gyvuoti, reikia laikytis, juk tiek Jūs stengėtės dėl mūsų. Tiek padovanotų knygų, tiek mokymo priemonių, kurios ir dabar mums tarnauja. Neužmiršamos Jūsų organizuotos ekskursijos, kurios ne vienam padėjo atrasti ir pamilti Lietuvą.

Mieloji Aldona, Jūsų prasmingų darbų niekada neužmiršime. Ilsekities ramiai tylioje amžinybėje!

Brangi Skirmante,

Su dideliu skausmu ir liūdesiu kreipiamės į Tave šiomis sunkiomis akimirkomis.

Sužinoję apie Aldonos Kodytės išėjimą, mes, jos Užsienio lietuvių studentų klubo šeimos nariai, norime išreikšti nuoširdžią užuojautą Tau ir Tavo artimiesiems.

Aldona nebuvo tik mokytoja, bet ir širdies draugė, kuri dėjo visas pastangas, kad mūsų gyvenimas būtų prasmingas ir iškilus. Ji ne tik dalinosi žiniomis, bet ir džiaugėsi kiekviena akimirka, kurią su mumis praleido. Mes, jos auklėtiniai, esame išsisklaidę po visą pasaulį, bet kartu turime stiprų ryšį, sukurtą dėl jos meilės, rūpestingo dėmesio ir nuoširdumo.

Aldona buvo neįkainojama mokytoja, kuri ne vien mokė, bet ir skatino tyrinėti pasaulį, suprasti svarbiausius jo kertinius taškus ir jį mylėti. Ji mums parodydavo svarbias vietas žemėlapyje ir dalindavosi gyva istorija, kurios neįmanoma rasti vadovėlyje. Dėkojame jai už tai, kad pasidalino ne tik žiniomis, bet ir širdimi, mums padėdama sukurti stiprų ryšį su savo tėvyne, su Lietuva. Aldona mus mokė ne vien akademinų dalykų, bet ir svarbiausių gyvenimo vertybių. Ji nešė lietuvišką dvasią į mūsų širdis ir mokė mus mylėti savo šalį, branginti tautos paveldą ir būti tikrais Lietuvos patriotais. Mes ją prisiminsime ne tik kaip puikią mokytoją, bet ir nuostabų žmogų, kuris paliko gilų įspūdį mūsų visų gyvenimuose.

Šiuo sunkiu metu mes stovime šalia Tavęs ir Tavo šeimos, dalindamiesi skausmu ir prisimindami nuostabią Aldoną. Tegul jos paliktos vertybės gyvena amžinai mūsų širdyse.

**Su nuoširdžia užuojauta
Užsienio lietuvių studentų klubas**

Laiškas buvo įteiktas šarvojimo namuose Skirmantei Žiedelienei. Aldona neturėjo vaikų, jos pagrindinė atrama buvo brolio dukra Skirmantė ir jos vaikai (Adomas, Akvilė) bei vyras.

Branginkime gimtąją kalbą

BIRUTĖ BURDINAITĖ-OLÓW

„Kalba pirmiausia yra žmonės. Tam, kad kalba būtų gyva, ją turi kažkas vartoti. Didžiąją įtaką lietuvių kalbai daro toli gražu ne kalbininkai, o tie, kas kiekvieną dieną gatvėje kalba lietuviškai, kas savo vaikus mokome lietuviškai ir tai darome iš meilės, o ne iš pareigos“, – kviesdama į 9-ąsias Lietuvių kalbos dienas sakė Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininkė dr. Violeta Meiliūnaitė. Lietuvių kalbos dienų, vykstančių nuo vasario 16-osios iki kovo 11-osios, tikslai – didinti lietuvių kalbos prestižą, stiprinti kalbos mokymosi motyvaciją, prisidėti prie lietuvių kalbos sklaidos pasaulyje, telkti bendruomenes Lietuvoje ir užsienyje. Šiuo laikotarpiu visoje Lietuvoje ir užsienyje organizuojama daug renginių, skirtų kartu pasidžiaugti gimtąja kalba. Lietuvių kalbos grožį, skambumą ir archajiškumą pabrėžia nemažai kalbininkų. Dr. Jurgis Zauerveinas teigė: „Lietuvių kalba daugeliu atvejų minties išraiškomis yra lankstesnė priemonė nei kokia kita kalba Europoje ir savo formų gausumu daug gražesnė.“ Prancūzų kalbininkas Antuanas Mejė yra pasakęs: „Tas, kuris nori žinoti, kaip kalbėjo mūsų proseneliai, turi atvažiuoti pasiklausyti, kaip kalba lietuvis kaimietis.“

1992 metais UNESCO lietuvių kalbą išrinko pačia gražiausia pasaulyje (antrąją ir trečiąją vietas užėmė norvegų ir italų kalbos). Ji neabejotinai laikoma ne tik viena seniausių, bet ir nuėjusių bene sudėtingiausių kelių ir vis dėlto išlikusių kalbų.

Kalba yra mūsų tautos tapatybės dalis, tad branginkime ją ir puoselėkime.

PRIE ANČIOS

Žydrūnė: Kaip gerai, kad pakvieči mane pasivaikščioti. Pusę dienos prasidėjau prie kompiuterio ekrano, jau akys pavargo...

Audra: Pati esu *frilancerė*, tai žinau, kaip būna. Net nejauti, kaip bėga laikas. Tačiau man patinka taip dirbti. Ir darbdaviai patenkinti. Žodžiu, toks darbas *abipusiai* naudingas.

Žydrūnė: Aš taip pat esu patenkinta. Tik kartais per ilgai užsisėdžiu prie kompiuterio.

Audra: Aš „per pertrauką“ dažnai ateinu čia, prie upės, atsipalaiduoti, pakvėpuoti tyru oru, pailsėti. Na tai pasakok, kaip gyvenai, kokios naujienos.

Žydrūnė: Gal didžiausia ta, kad jeigu metų *eigoje* nieko nepasikeis, pirsime nedidelį namą.

Audra: Puiku! Atsimenu, kad Tu visada svajojai gyventi nuosavam name, o ne bute. Štai ir išsipildys svajonė!

Žydrūnė: Taip, labai dėl to džiaugiuosi. Net mano vyras sako, kad pastaruoju metu aš visada *nusišypsėjusi*. Jau planuoju, kaip įrengsiu pasirus kambarius.

Audra: Jei norėsi, galėsiu Tau patarti įvairiausių patarimų. Turiu ir nemažą pluoštą šios tematikos žurnalų.

Žydrūnė: Aišku, kad norėsiu!

Svetimžodis *frilanceris* kilęs iš anglų kalbos žodžių *freelancer*, *freelance*, *freelance worker*. Lietuvių kalboje gali būti vartojamas terminas *laisvai samdomas darbuotojas*.

Būdvardis *abipusis* vartojamas reikšme „abiejų vienas kitam rodomas, reiškiamas, atliekamas, tarpusavis“ (*abipusis nuoširdumas*). Prieveiksmis *abipus*, *abipusiai* vartojamas reikšme „iš abiejų pusių“ (*abipusiai status krantas*), o toks pat prielinksnis su kilmininku – žymintą esant abiejose pusėse (*miestas abipusiai upės*). Pokalbyje pavartotas žodžių junginys *abipusiai naudingas* yra netaisyklingas, čia tinkarieveiksmis su baigmeniu *-išikai*: *Toks darbas abipusiai (abipusiškai) naudingas*.

Vyksmo laikui ar tarpui nusakyti žodžio *eiga* vietininkas netinka. Vietoj jo gali būti vartojama *metu*, *per ką* arba *pusdalyvis*, *padalyvis*, pvz.: *Metų eigoje (Per metus) daug kas gali pasikeisti. Žaidimo eigoje (Žaidimo metu; Žaidžiant) pasirodė, kas yra pranašesnis*.

Kartais pasitaiko, kad painiojama yra dalyvio būtojo kartinio laiko forma *nusišypsėjęs*, *nusišypsėjusi* su esamojo laiko forma *besišypsantis*, *besišypsanti*. Taigi dialoge pavartotą sakinį reikėtų taisyti: *Net mano vyras sako, kad pastaruoju metu aš visada nusišypsėjusi (besišypsanti)*. Plg. *Nuosirdžiai nusišypsėjęs berniukas įėjo į klasę. Besišypsantis mažylis žaidžia kieme*.

Lietuvos žiniasklaida

2024 01 25–02 12

Tikriausiai nė vienoje Europos šalyje nerastume žemdirbių, kurie būtų patenkinti savo padėtimi. Lietuvoje – tas pats. Per kelis dešimtmečius, kai atsirado galimybė kurti nuosavą žemės ūkio verslą, neteko girdėti žemdirbių, besidžiaugiančių gerai „einančiu“ verslu. Dažniausiai būna „dabar kol kas pakenčiama, išgyventi galima, tačiau viskas tik blogyn“... Kita vertus, Lietuvoje, kaip kažkada rašė filosofas Arvydas Šliogeris, „niekas neapsimoka“. Paklausai Palangos verslininkų, tai jiems irgi šiame amžiuje dar nepasitaikė gerų metų: tai vasara per šalta, tai daug lietaus, tai žmonės kažkodėl pasidarė taupūs...

Kaip bebūtų, šalies žemdirbiai savo nepasitenkinimą valdžia reiškė ne kartą: ir lauzus degino, ir pieną į laukus pylė ar miestiečiams veltui dalino – niekas nieko. Tiesa, visuomenė, su malonumu imdama veltui dalijamą pieną, ne visada palaiko žemdirbius: „Pažiūrėkit, kokia jų technika. Vargšai neįpirktų dešimtis ar šimtus tūkstančių kainuojančių traktorių ar kombainų.“ Ūkininkai atsako, kad ta technika dažniausiai perkama išsimokėtinai, ir jie dar ne vienus metus bus bankų skolininkai, o kas laukia ateityje, niekas nežino. Tačiau Lietuvos žemdirbių kantrybė baigėsi, kai valdžia pakeitė žymėto dyzelino žemdirbiams naudojimo tvarką (po „reformos“ tokį dyzeliną galima pilti į traktorių ar kombainų bakus, tačiau negalima naudoti kitoms ūkio reikmėms, pavyzdžiui, sunkvežimiuose, kurie gabena grūdus, arba žiemą užpusyto keliuko nuvalymui), „žvėriškai“ pakėlė akcizą suskystintoms naftos dujoms, pareikalavo atkurti daugiametes pievas...

Ir šįkart žemdirbiai griebė jautį už ragų kaip reikiant: į Vilnių iš visos šalies suvažiavo ir tris dienas spaudė valdžią daugiau kaip tūkstantis ūkininkų su traktoriais. Prie akcijos prisijungė ir privačių miškų savininkai, sostinėje buvo matyti protesto miškovėžių. Nemažai protestuojančiųjų buvo ir be technikos. Skaičiuojama, kad iš viso į Vilnių atvyko keli tūkstančiai nepatenkintųjų žemės ūkio reikalais šalyje.

Šį kartą, panašu, toks vieningas ūkininkų protestas padarė įspūdį valdžios žmonėms. Pas protestuotojus atvyko žemės ūkio ministras Kęstutis Navickas ir aplinkos ministras Simonas Gentvilas, dujų akcizo pakėlimo iniciatorius, kuriems buvo išsakyti reikalavimai. Bet, anot portalo lrytas.lt, vos atsistoję ant scenos jie abu susirinkusiųjų buvo nušvilpti.

Nušvilptas buvo ir Prezidento Gitano Nausėdos patarėjas Jarekas Niewierowiczius. „Vyriausybė išplatintame pranešime teigė, jog Ministrų kabinetas siekia spręsti ūkininkų keliamas problemas, pavyzdžiui, atliepian reikalavimus dėl žymėto dyzelino ir dujų, jau įregistravo Akcizų įstatymo pakeitimą“, – apie „žmonių su traktoriais“ poveikį Vyriausybei rašė minėtas portalas. Su ūkininkų atstovais susitiko ir premjerė Ingrida Šimonytė. Ji pažadėjo panaikinti reikalavimą ūkininkams atkurti daugiametes pievas. Tiesa, šią problemą Lietuva turės spręsti kartu su Europos Komisija (EK), nes tai sumanyta ne Lietuvos valdžios. „Norėtume spręsti tokiu būdu, kuris nekeltų rizikos Lietuvai ginčytis su EK dėl kokių nors baudų, dėl kokio nors ES teisės akto neteisingo įgyvendinimo. Nes tada

tas baudas turės mokėti Lietuvos duonos valgytojai“, – teigė premjerė.

„Vis tik premjerė apgailestavo, jog kritika padidintiems akcizams prasidėjo jiems įsigaliojus, nors tą numatančios pataisos buvo ilgai svarstomos parlamente. „Gaila, kad 2,5 metų projektas buvo Seime debatuojamas, komitete buvo pakankamai ilgai, tada diskusijos šiomis temomis neiškilo“, – rašė naujienų agentūra „Elta“. Seimo Pirmininkė Viktorija Čmilytė-Nielsen, kuri irgi susitiko su protestuotojais, kalbėjo, kad įstatymų pataisos pavasario sesijoje būtų svarstomos pirmiausia.

Įdomu, kad po šio ūkininkų protesto gana palankiai jų veiksmus, strategiją, bendravimą su vilniečiais ir valdžios žmonėmis vertino žiniasklaida. „Vilnių užplūdusios traktorių kolonos buvo bene pirmasis gerai surengto ir civilizuoto protesto pavyzdys. Tuo metu, kai Prancūzijoje ūkininkai blokavo greitkelius, degino padangas ir krovė mėšlą prie savivaldybių, jų kolegos Lietuvoje mielai fotografavosi prie savo technikos, leido įlipti į kabinas vaikams, bendravo su miestiečiais“, – rašė dienraštis „Lietuvos rytas“. Akcentuodama pasikeitusį žmonių požiūrį į žemdirbius, pagyrimų ūkininkams ypač negailėjo Ramunė Sotvarė-Šemetienė portale lrt.lt: „Jeigu kam nors vis dar atrodė, kad ūkininkas – tai tas iki ausų mėšlinas, kasdien apgiręs, šakes apsikabinęs, nemokša kaimietis, tai po trijų dienų protesto visi jie, iš sovietmečio paveldėję neigiamą požiūrį į žemdirbį, turėtų išgyventi šiojį tokį kultūrinį šoką. Nepaisant pirmosios kandžių replikų bangos, ūkininkai palenkė į savo pusę ir žurnalistus, ir įtakingus nuomonės formuotojus.“

Savo bėdas ūkininkai paver-
tė demokratijos švente ir pelnė
nuoširdžią miesto simpatiją, o gal ir
amžiną meilę. Už įspūdingą parodą
po atviru dangum, už priminimą,
kad visi stovim ant tos pačios savo
žemės ir norim to pat – ramybės
dirbti, saugumo kurti.

<...> Palanki visuomenės nuomo-
nė ir žiniasklaidos palaikymas yra
galinga jėga. Sprendimų priėmėjai
ją gaudo kiekviena kūno ląstele ir
nebeturi prabangos ignoruoti.“

„Galima sakyti, kad protestuotojai
laimėjo?“ – klausė „Lietuvos rytas“.
„Trumpalaikiu požiūriu, tikrai taip.
Tačiau žvelgiant į ateitį kai kurie
pokyčiai bus neišvengiami.“

Ne paslaptis, kad dirbamosios
žemės plotai labiausiai padidėjo
pievų ir ganyklų sąskaita. Todėl, pa-
vyzdžiui, ornitologai jau skambina
pavojaus varpais – nykstant pievų
įvairovei ir auginant monokultū-
ras drastiškai ėmė mažėti kai kurių
rūšių paukščių.

<...> Per metus mūsų šalyje užau-
ginama apie 7 mln. tonų javų, rapsų
ir ankštinių kultūrų. Ekspertas sie-
kia apie 5 mln. tonų, o likusi dalis
sunaudojama šalies reikmėms.

<...> Bet tokia veikla nėra tvari ne
tik ekologiniu, bet ir makroekon-
ominiu požiūriu. <...> Juk eksportuo-
jama paprasčiausia žaliava, kuriai
išauginti alinamas dirvožemis.

Dideli kiekiai užsienyje pardu-
damų lietuviškų grūdų rodo, kad
mes iš jų nesugebame pagaminti
gerokai aukštesnės pridėtinės vertės
produkto, kuris reikštų daugiau dar-
bo vietų mūsų šalyje, o atitinkamai
ir daugiau surenkamų mokesčių.“

Tik trys mėnesiai liko iki Lietu-
vos prezidento rinkimų. Šiuo metu
siekti šalies vadovo posto užsiregis-
travę vienuolika kandidatų, registra-
vimo pabaiga – vasario 19 d.

Kad be didesnių problemų laimės
dabartinis šalies vadovas G. Nau-
sėda, ko gero, neabejoja nė vienas
politologas. Antroji vieta ir išėjimas

į antrąjį turą jau anksčiau, remiantis
apklausomis, imta žadėti advokatui
profesoriui Ignui Vėgėlei. Žmogus,
galėjęs sumaišyti prognozes (pir-
miausia I. Vėgėlei), buvo jau ilgai po-
puliariausias tarp rinkėjų Lietuvos
socialdemokratų partijos (LSDP)
pirmininkė, Europos Parlamento
narė Vilija Blinkevičiūtė. Tiesa, ji ne
kartą žurnalistų tardoma dėl daly-
vavimo prezidento rinkimuose sakė,
kad viskas išaiškės vasario pradžioje.
Bet galima buvo suprasti, kad ji savo
kandidatūros nekels.

Taip ir įvyko: LSDP konferen-
cijos metu buvo nutarta, jog pirmą
kartą nuo 1998 m. socialdemokra-
tai savo kandidato prezidento rin-
kimuose neturės. Paraginti partijos
pirmininkės, konferencijos dalyviai
pritarė siūlymui paremti perrinki-
mo siekiantį G. Nausėdą. „Esu tikra,
kad šis sprendimas yra geriausias ir
Lietuvai, ir Lietuvos žmonėms, ir
socialdemokratams siekiant saug-
esnės ir socialiai teisingesnės vals-
tybės“, – bendrapartiečiams sakė
V. Blinkevičiūtė.

Tokiam sprendimui pritarė ne visi
socialdemokratai. „Apgailestauju,
turbūt ir jūs apgailestausite. Kas te-
levizijos debatuose kalbės apie so-
cialdemokratinę ideologiją, mūsų
lūkesčius, mūsų tikslus? Jūs tikite,
kad I. Vėgėlė ar G. Nausėda, popu-
listas, kalbės apie socialinę ideologi-
ją, mūsų programą?“

<...> ... bus didelis dėmesys,
o mūsų atstovo nebus. <...> Mes,
kaip partija, remiame dešinį kan-
didatą, buvusį bankininką, ekono-
mistą, tai ką darys mūsų kairiosios
pusės kolegos? Mus kritikuos. <...>
Diskusijose mes pralošime“, – Al-
girdo Syso žodžius kolegoms po
balsavimo perteikė portalas lrytas.
lt. Sprendimu nepatenkintas buvo
ir kitas ilgametis socialdemokratas
Julius Sabatauskas.

Politologai, anot portalo delfi.lt,
„sutaria, kad LSDP sprendimas ne-
dalyvauti artėjančiuose prezidento

rinkimuose ir remti dabartinio ša-
lies vadovo G. Nausėdos kandidatū-
rą buvo logiškas žingsnis, kurį buvo
galima nuspėti“. Ne vienas polito-
logas socialdemokratų sprendimą
remti G. Nausėdą siejo su būsimais
Seimo rinkimais.

„Matyt, yra išskaičiavimas, kurį ji
(V. Blinkevičiūtė) išsakė, kad tikisi
gero sutarimo su G. Nausėda, jeigu
socialdemokratams formuoja valdan-
čiąją daugumą po Seimo rinkimų“,
– naujienų agentūrai BNS teigė
Mykolo Riomerio universiteto po-
litologė Rima Urbonaitė. Tokios pat
nuomonės buvo ir Vilniaus univer-
siteto Tarptautinių santykių ir po-
litikos mokslų instituto profesorius
Ramūnas Vilpišauskas.

Įdomu, jog buvęs LSDP narys bei
ekspremjeras Gediminas Kirkilas
portalui lrytas.lt prognozavo, kad
V. Blinkevičiūtė nedalyvaus ir rudenį
vyksiančiuose Seimo rinkimuose,
nes jos prioritetas – ne Lietuva,
o Briuselis: „Prie briuselinio gyve-
nimo greitai priprantama. Ten tikrai
politinis gyvenimas nėra toks aštrus,
kaip čia, jau nekalbu apie visas kitas
sąlygas. Nenorima šito atsisakyti.“

Tiesa, viltys po rinkimų socialde-
mokratams turėti gerus santykius su
prezidentu, pasak politologų, gali ir
neišsipildyti. „G. Nausėda gali ne-
turėti asmeninio įsipareigojimo juos
visaip remti. Gali būti, kad jis elgsis
taip, kaip bus naudinga jam, o ne so-
cialdemokratams, nes jam nebereikės
toliau galvoti apie dar vieną kadenci-
ją, tai yra jau ir paskutinė jo kadenci-
ja“, – žiniasklaidai sakė R. Urbonaitė.

Nors viešojoje erdvėje buvo ga-
lima girdėti, kad toks LSDP pa-
sirinkimas yra „visiška kairiosios
ideologijos išdavystė ir veda link de-
mokratijos mirties“, LRT televizijos
laidoje „Dienos tema“ dalyvavęs
Vilniaus universiteto Tarptautinių
santykių ir politikos mokslų institu-
to docentas Mažvydas Jastramskis
to nežvelgė: „Nematau šiuo atveju
kažkokios demokratinės tragedijos,

kad socialdemokratai nekels savo kandidato. Paskaičiavo tikriausiai, kad G. Nausėda gal ir nėra idealus, aišku, ne iš jų partijos, tačiau, iš kitos pusės, jie tikriausiai nusprendė, kad jis yra artimesnis jiems negu kiti kandidatai, tai kodėl to nepadarius.“

Premjerė konservatorė I. Šimonytė, pasak naujienų agentūros BNS, sakė, kad dėl tokio pasirinkimo gali kilti „visokių klausimų“ kalbant apie politinių vertybių suderinamumą. „Politinių partijų pasirinkimas yra jų pasirinkimas, jos, turbūt, turėtų labiausiai ir aiškinti šiuos pasirinkimus“, – kalbėjo I. Šimonytė.

Prezidentūra, be abejo, buvo patenkinta LSDP pasirinkimu palaikyti dabartinį šalies vadovą, iš kurio, anot V. Blinkevičiūtės, ji tiesioginio prašymo paremti negirdėjusi. „Kartais tą paramos prašymą gali pamatyti įvairiais būdais. Gyvenime gi įvairiais būdais pamatai – ne vien tik iš betarpiško „padėsi ar ne?“ Pasakysiu taip – yra labai daug rodiklių, žodžių, minčių, susitikimų, sprendimų, kurie aiškiai rodo, kad mums pakeliui, kad mes, socialdemokratai, galime ir turime dirbti po ateinančių rinkimų kartu su Prezidentu“, – žurnalistams teigė politikė.

O G. Nausėdos patarėjas Frederikas Jansonas apie LSDP pasirinkimą „Žinių radijui“ sakė: „Akivaizdu, kad yra stiprių politinių jėgų, kurios žiūrėdamos į ateitį renkasi bendravimą, ne kovos, ne bandymų atimti iš kažko kažkokių galių kelią.

Parama, be abejo, yra svarbi, kiekviena parama yra reikalinga partijai, kuri yra šią akimirką populiariausia ir labiausiai Lietuvos žmonių mėgiama. Ar siuntė signalus žvilgsniais ar dar kažkaip – tikrai nemanyčiau.

Šiuo atveju turbūt aš kaip signalą matyčiau visą Prezidento kadenciją – ta pati gerovės valstybės idėja ir atskirčių mažinimo idėja yra pakankamai artima vadinamoms centro kairėms partijoms. Tai natūralu.“

ŠILAINĖ

Šilainė tai kraštas Ožkinių kaimo laukų,
Čia žemės smėlėtos, paliktos dėl miškų,
Topoliai, pušys ir eglės plotus kloja gražius.
Atgijo šis kraštas per jaunus vyrus gabius, –
Tai Petras, Albinas ir Valdas, atnešę garbę į ežero krantus.
Čia iškilmės, Joninių vakaras ir dienos medaus,
Prūsų ir jotvingių atminimas iš senų laikų,
Tvirtovės ir jų apgynimas, atvaizdai drąsių vadų.
Čia skamba poezija ir dainos, linksmos,
Prasmingos, nuo vakarų iki rytų.
Čia renkas jaunimas ir svečiai iš kitų kraštų,
Pavaikšto, pasėdi, pasidairo, kvėpuoja oru švairiu.
Tebūna per amžius ežeras Seivų ir miškas
Apsaugoti nuo nelaimių baisių!
Teišlieka garbė dėl rankų brangių,
Kad džiaugtųsi vaikai ir anūkai
Darbais tokių garbingų tėvų!

*Algirdas Makauskas
Pristavonys*

GAMINU

ąžuolo pavėsinės, stalus, suolus, sūpuokles.

Kaina sutartinė.

Valdas Leščinskas, Alytaus rajonas, Radžiūnų kaimas
Tel. +370 860 386 448.

